

การประเมินผลโครงการพักหน้าเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์
และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์

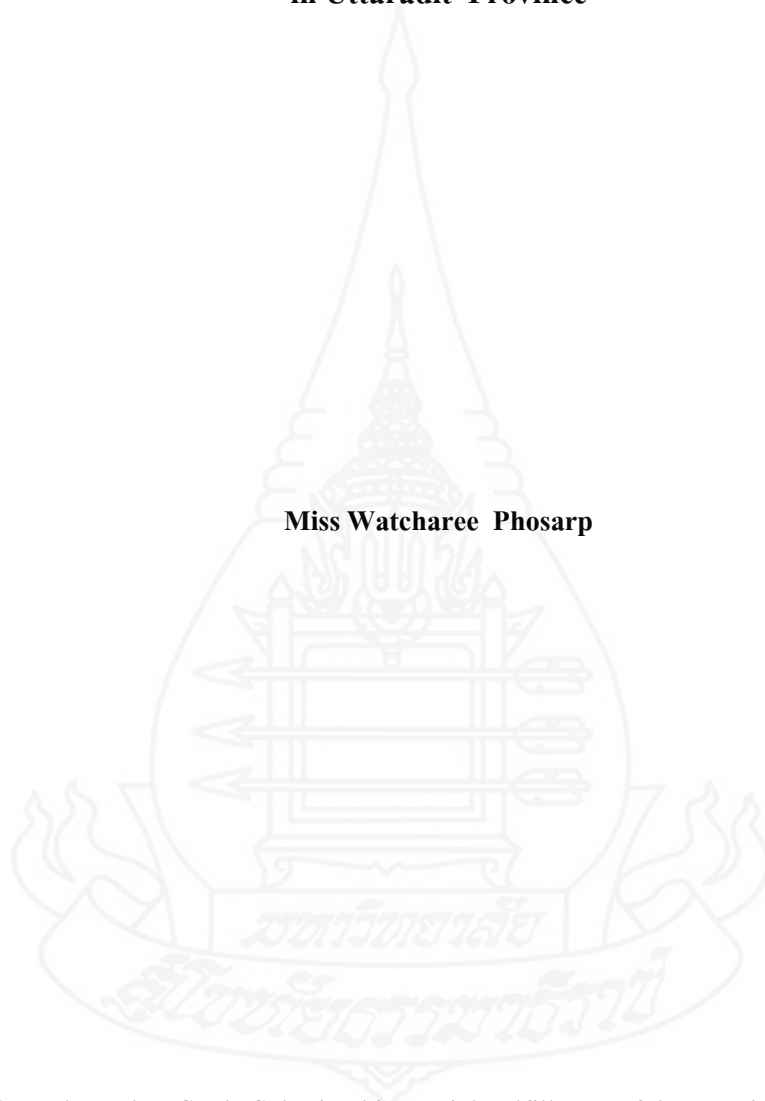
นางสาววัชรี โพธิ์ทรัพย์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2559

**An Evaluation of Debt Moratorium Project for Small Farmers
through Cooperatives and Farmer Groups
in Uttaradit Province**

Miss Watcharee Phosarp

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Business Administration in Cooperatives

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

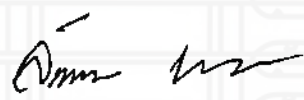
2016

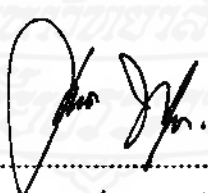
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์
และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์
ชื่อและนามสกุล นางสาววัชรีย์ โพธิ์ทรัพย์
แขนงวิชา สหกรณ์
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สังเสริม หอมกลิ่น

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2560

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์สังเสริม หอมกลิ่น)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อุทัยราตรี พิศาลบุตร)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.มณจิชา พุทชาคำ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประเมินผลโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
ในจังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้ศึกษา นางสาววัชรีย์ โพธิ์ทรัพย์ รหัสนักศึกษา 2589001847 **ปริญญา** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สหกรณ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น **ปีการศึกษา** 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อย 2) ประเมินผลโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อย 3) ความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับผลการประเมินโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อย และ 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ปี 2557 – 2558 จำนวน 594 ราย ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของยามานะ จำนวน 239 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลตามสัดส่วนของสมาชิกสหกรณ์แต่ละสหกรณ์และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไค-สแควร์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลักทำนา ขนาดพื้นที่ถือครอง 11-15 ไร่ เป็นที่ดินทำกินของตนเอง และส่วนใหญ่มีหนี้สินกับสหกรณ์ 2) ผลประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) ทั้งในด้านเงื่อนไข ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ ด้านระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ และด้านงบประมาณและเงินชดเชย ตามลำดับ ด้านกระบวนการ ภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) ทั้งในด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ตามลำดับ ด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) ที่สำคัญคือ (1) สมาชิกสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ (2) มีรายได้เพิ่มขึ้น (3) ความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้น และ (4) มีเงินออมเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ ตามลำดับ ด้านความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ในระดับมากทั้งสองด้าน 3) ความสัมพันธ์ของปัจจัยสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับผลการประเมินโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อยอย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ได้แก่ (1) อาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับด้านกระบวนการ (2) ขนาดการถือครองที่ดิน และลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์กับด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลสัมฤทธิ์ 4) ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อโครงการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โครงการไม่ถึงตัวสมาชิกทำให้สมาชิกไม่เข้าใจรายละเอียดและความเป็นมาของโครงการ ข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการคือ ควรเพิ่มอัตราชดเชยดอกเบี้ย และสหกรณ์ควรประชาสัมพันธ์โครงการให้กับสมาชิกได้รับรู้และเข้าใจถึงรายละเอียดของโครงการ

คำสำคัญ การประเมินผล โครงการพักหนีเกษตรกร สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จังหวัดอุดรดิตถ์

Independent Study title: An Evaluation of Debt Moratorium Project for Small Farmers through Cooperatives and Farmer Groups in Uttaradit Province

Author: Miss Watcharee Phosarp; **ID:** 2589001847;

Degree: Master of Business Administration (Cooperatives);

Independent Study advisor: Songserm Homglin, Associate Professor;

Academic year: 2016

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the demographics of small farmers in Uttaradit Province who participated in the Debt Moratorium Project through a cooperative or farmer group; 2) to evaluate the Debt Moratorium Projects; 3) to study the relationships between demographics factors and evaluation results; and 4) to compile farmers' opinions about drawbacks of the projects and their suggestions for improvement.

This was a survey research. The study population was 594 small-scale farmers in Uttaradit Province who participated in the Debt Moratorium Project through their local cooperative or farmer group in 2014-2015. Using the Taro Yamane method, a sample size of 239 was determined and the samples were chosen by accidental sampling in a proportional amount according to the number of members of each cooperative. The research tool was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, standard deviation, chi square and content analysis.

The results showed that 1) the majority of samples was female, aged 50 and over, and educated to primary school level. Their primary occupation was rice farming. They farmed 11-15 rai (1 rai = 1,600 m²) of land and most owned their own land. Most were in debt to a cooperative. 2) Evaluation of the Debt Moratorium Projects showed that for input factors, overall they were rated as highly appropriate (mean score 3.91 on a Likert scale). The highest scores were given for the categories of conditions and members' rights to join the project, operational steps and rules, and budget and compensation, in that order. For process, overall it was rated as highly appropriate (mean score 3.96). The categories of interest compensation payment process, interest compensation activities and vocational rehabilitation activities were all rated as highly appropriate. For results of the project, overall the samples rated it as highly appropriate (mean score 3.85). Most importantly (a) members were really able to apply what they learned in the occupational rehabilitation and development activities; (b) their income increased; (c) their ability to repay loans increased; and (d) they put more money in savings after participating in the projects. Overall, the samples had a high level of satisfaction with the interest compensation activities and the vocational rehabilitation activities. 3) As for relationships between demographic factors and evaluation results about the Debt Moratorium Projects, the following statistically significant (0.05 level) relationship were found: (a) primary occupation was related to perception of the process; and (b) area of land farmed and land ownership status was related to perception of input factors, process and results. 4) The main problem identified by farmers was that many cooperative or farmer group members were not exposed to the public relations media about the debt moratorium projects and did not understand the details or background of the projects. They suggested that the interest compensation rate should be increased, and the cooperatives should make a greater effort to publicize the projects so that members understand the details better.

Keywords: Evaluation, Debt Moratorium Project, Cooperatives and farmer groups, Uttaradit Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำและติดตามการจัดทำเอกสาร การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระ รวมถึงนายถาวร ณ นคร สหกรณ์จังหวัดอุดรดิตต์ สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุดรดิตต์ ที่ได้อนุเคราะห์และสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้โดยตลอดจนเสร็จสมบูรณ์

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ สหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตต์ จำกัด สหกรณ์ การเกษตรเมืองตรอน จำกัด สหกรณ์นิคมพิชัยพัฒนา จำกัด และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วย ไฟฟ้าวังแดง 2 จำกัด ที่ได้ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตอบแบบสอบถาม และผู้มีส่วน ช่วยเหลือ แนะนำ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลคือนางสาวพิชญา แยมทัศน นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และ สหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นที่ 9 และนายอภิวัฒน์ พรหมวรรณ นักวิชาการ สหกรณ์ปฏิบัติการ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ที่สำคัญที่สุดคือต้องขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ได้ให้กำเนิดและมีชีวิตจน มาถึงทุกวันนี้ ขอขอบคุณคู่สมรส ทุกคนในครอบครัว และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ผู้ร่วมงาน ทุกคนที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด และขอบคุณเพื่อนๆ MBA CO-OP 9 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ รวมทั้งมิตรภาพที่ระหว่างเรียน สุดท้ายขออัญเชิญอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหลายในสากลโลก จงช่วยคลี่คลายให้ผู้ที่ได้กล่าวนามมาข้างต้น รวมทั้งผู้มีพระคุณท่านอื่น ที่มีได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ จงมีแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

วัชร โพธิ์ทรัพย์

สิงหาคม 2560

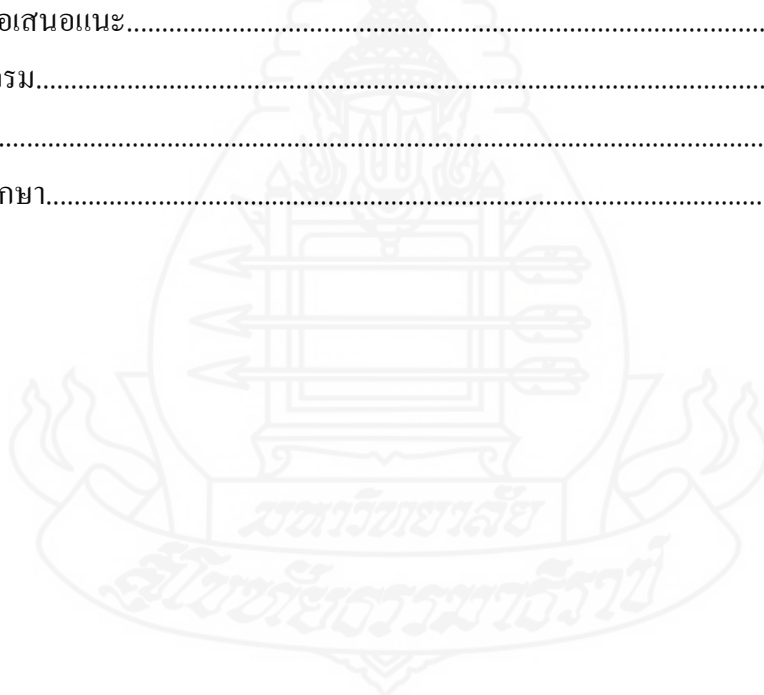
สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
กรอบแนวคิดการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร.....	24
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ.....	29
โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	55
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุตรดิตถ์.....	58
การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ.....	62
ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯ.....	66
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการฯ.....	66
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปการศึกษา.....	68
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	77
ประวัติผู้ศึกษา.....	94

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	จำนวนสหกรณ์และจำนวนสมาชิกแยกตามประเภทสหกรณ์.....21
ตารางที่ 2.2	จำนวนกลุ่มเกษตรกรและจำนวนสมาชิกแยกตามประเภทกลุ่มเกษตรกร.....29
ตารางที่ 2.3	สรุปผลการเบิกจ่ายงบประมาณ โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย.....47
ตารางที่ 3.1	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย.....54
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....59
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....59
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา.....59
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพหลักด้าน เกษตรกรรวม.....60
ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดการถือครองที่ดิน..60
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน ทำกิน.....61
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภาระหนี้สิน.....61
ตารางที่ 4.8	ผลการประเมิน โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation).....63
ตารางที่ 4.9	ผลการประเมิน โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านกระบวนการ (Process Evaluation).....64
ตารางที่ 4.10	ผลการประเมิน โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation).....65
ตารางที่ 4.11	ความสัมพันธ์ของเพศ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย.....66
ตารางที่ 4.12	ความสัมพันธ์ของอายุ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย.....67
ตารางที่ 4.13	ความสัมพันธ์ของระดับการศึกษา กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกร รายย่อย.....68
ตารางที่ 4.14	ความสัมพันธ์ของอาชีพหลัก กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกร รายย่อย.....69
ตารางที่ 4.15	ความสัมพันธ์ของขนาดการถือครองที่ดิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ เกษตรกรรายย่อย.....70

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ของลักษณะการครอบครองที่ดินกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ เกษตรกรรายย่อย.....	71
ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ของภาระหนี้สิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกร รายย่อย.....	72
ตารางที่ 4.18 สรุปความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของสมาชิก กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ เกษตรกรรายย่อย.....	73
ตารางที่ 4.19 ข้อเสนอแนะต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย.....	75

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา.....	5
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการประเมินกับการตัดสินใจ.....	.35
ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model).....	38

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเกษตรมีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากประชากรกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาหนี้สินภาคเกษตร ยังคงเป็นปัญหาที่ยังรบกวนในสังคมเกษตรกรรมของไทย สาเหตุของปัญหาเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ปัญหาด้านการผลิตด้านต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรที่สูงขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในด้านปัจจัย การผลิต และการใช้แรงงานจากเครื่องจักรแทนแรงงานคน ปัญหาด้านผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม และปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่สูงขึ้น เป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระการเป็นหนี้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2560)

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เป็นองค์การธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง ธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ธุรกิจสินเชื่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่สมาชิก ตลอดจนการส่งเสริมให้สมาชิกสามารถประกอบอาชีพอื่น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้หลักและมีความสำคัญมากของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ยังพบว่าผลการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรของสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับความสำเร็จและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งส่งผลให้สหกรณ์เกิดความเข้มแข็งและสมาชิกมีความพึงพอใจ (กรมส่งเสริมสหกรณ์,2560)

นโยบายพักรงหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยเป็นนโยบายแนวประชานิยมเกิดขึ้นของรัฐบาล นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะดำเนินการเพื่อสร้างโอกาสในการ

ยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถใช้หนี้คืนได้นั่นก็คือ การพักหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร รายย่อยและผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท รวมทั้งจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพและแผนการปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 ให้ดำเนินโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย โดยระยะแรกของโครงการได้ดำเนินการผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง ได้แก่ (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) (2) ธนาคารออมสิน (3) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) (4) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (5) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.) และ (6) บรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (บตท.) ในระยะต่อมารัฐบาลได้อนุมัติขยายขอบเขตของเกษตรกรเพิ่มเติม โดยให้ครอบคลุมเกษตรกรรายย่อยที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือสถาบันเกษตรกรอื่นด้วย เพื่อให้เกษตรกรได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2556 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ดำเนินโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2556)

ทั้งนี้กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของโครงการ โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) กรณีหนี้ค้างชำระ รัฐบาลจะชดเชยดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรแทนสมาชิก เป็นระยะเวลา 3 ปี และภายหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วสมาชิกต้องเข้ารับการอบรมกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพทุกราย (2) กรณีหนี้ปกติ แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ (1) การลดภาระหนี้ให้กับสมาชิกที่เลือกพักชำระต้นเงินเป็นเวลา 3 ปี และ (2) การลดภาระหนี้ให้กับสมาชิกที่เลือกไม่พักต้นเงิน ซึ่งทั้งสองกรณีเกษตรกรจะได้รับการชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐบาลในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2556)

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ มีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ภายใต้การแนะนำส่งเสริมของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ สังกัดกรมส่งเสริมสหกรณ์ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ทั้งสิ้นจำนวน 149 แห่ง มีสมาชิกทั้งสิ้น 1,327,773 ราย แบ่งออกเป็นสหกรณ์ภาคเกษตรจำนวน 91 แห่ง มีจำนวนสมาชิก 1,234,472 ราย และกลุ่มเกษตรกรจำนวน 58 แห่ง มีจำนวนสมาชิก 9,301 ราย (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, 2559)

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติและเงื่อนไขต่างๆ ของโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และ กลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ แก่สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ซึ่ง

โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2558 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ได้รับงบประมาณเป็นงบอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อดำเนินการตามโครงการฯ จำนวนทั้งสิ้น 56,490,209.04 บาท โดยมีสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 22 แห่ง มีเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 14,642 ราย แบ่งเป็น 1) สมาชิกที่มีหนี้ปกติแต่เลือกไม่พักชำระต้นเงินและได้รับลดหย่อนดอกเบี้ย 3% จำนวน 10,549 ราย 2) สมาชิกที่มีหนี้ปกติแต่เลือกพักชำระต้นเงินและได้รับลดหย่อนดอกเบี้ย 3% จำนวน 5,895 ราย และ 3) สมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระโดยได้รับลดหย่อนดอกเบี้ย 4% และได้รับการอบรมกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพจากทางสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 1,080 ราย (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, 2559)

โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ได้ดำเนินการมาครบระยะเวลา 3 ปี สิ้นสุดโครงการเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2558 แต่ยังไม่มีการสรุปผลหรือประเมินผลโครงการฯ จึงไม่สามารถทราบได้ว่าภาพรวมโครงการดังกล่าวของจังหวัดอุดรดิตถ์บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการมากน้อยเพียงใด

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมุ่งเน้นศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการฯ และเพื่อประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการกำหนดแนวทางสำหรับกรมส่งเสริมสหกรณ์ในการจัดทำโครงการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรรายย่อยอย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานในโครงการอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์

2.2 เพื่อประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปเกษตรกรรายย่อยกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ พักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์

3. กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพืชน้ำเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่องการประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตถ์ จำกัด สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอน จำกัด สมาชิกสหกรณ์นิคมพิชัยพัฒนา จำกัด และสมาชิกสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าวังแดง 2 จำกัด

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรของการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยคัดเลือกเฉพาะรายที่ได้รับเงินอุดหนุน ทั้ง 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ เฉพาะสมาชิกรายที่ขอเบิกในปีที่ 3 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558) จำนวน 594 ราย (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนากิจการการจัดการสหกรณ์สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, 2559)

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยทำการประเมินในด้านต่างๆ ตามรูปแบบการประเมินแบบจำลอง (CIPP Model) ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ และด้านงบประมาณ/เงินชดเชยดอกเบี้ย ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และด้านกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation) ได้แก่ ระดับความสามารถของสมาชิกเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ ความสามารถในการชำระหนี้ ด้านรายได้ ด้านเงินออมและด้านความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อโครงการ

4.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ตั้งแต่เริ่มโครงการวันที่ 1 ตุลาคม 2558 จนถึงสิ้นสุดโครงการวันที่ 30 กันยายน 2558 นั้น ผู้ศึกษาได้กำหนดช่วงเวลาการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2560 ถึงเดือนมิถุนายน 2560

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์ภาคเกษตรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยสหกรณ์จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตถ์ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอน จำกัด สหกรณ์นิคมพิชัยพัฒนา จำกัด และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าวังแดง 2 จำกัด

5.2 กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

5.3 โครงการ หมายถึง โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ

5.3 กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่สนับสนุนให้เกษตรกรสมาชิกของสหกรณ์ที่ได้รับการลดภาระหนี้ ให้สามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม เพื่อให้กลับมาประกอบอาชีพอย่างมั่นคงมีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ ฟื้นฟูอาชีพรายละ 3,000 บาท เป็นเงินอุดหนุนให้กับสหกรณ์

5.4 กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย หมายถึง กิจกรรมการลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสมาชิกที่มาชำระหนี้เงินกู้และจะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ จึงจะได้รับการลดดอกเบี้ย ร้อยละ 3 ต่อปี โดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับภาระจ่ายดอกเบี้ยในส่วนที่สหกรณ์ลดให้กับสมาชิกแทน ได้รับการลดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่กู้เงินในรอบปีบัญชีที่ผ่านมาจนถึงวันที่ชำระภายในระยะเวลาโครงการ รวมถึงเกษตรกรที่กู้ยืมและชำระหนี้ภายในระยะเวลาโครงการด้วย ซึ่งแต่ละรายจะได้รับการลดดอกเบี้ย ไม่เกิน 3 รอบปีบัญชี

5.5 เกษตรกรรายย่อย หมายถึง เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และมีรายได้น้อย ที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มี

หนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ เฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับเงินอุดหนุนทั้งกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ รายที่คงเหลือขอเบิกในปีที่ 3 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558)

5.7 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อย หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน และภาระหนี้สินของสมาชิก

5.8 การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ หมายถึง การประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ประกอบด้วย ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนด และสิทธิของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย

2) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และด้านกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ

3) ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation) ได้แก่ ระดับความสามารถของสมาชิก ในด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านความสามารถในการชำระหนี้ ด้านรายได้ ด้านเงินออม และความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อโครงการ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์” ในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

6.1 ด้านความรู้ ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทราบผลการประเมินโครงการ และทราบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการ ตลอดจนได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

6.2 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลผลการประเมินโครงการ เสนอต่อกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนา ตลอดจนการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไข ตลอดจนวิธีการบริหารโครงการอื่นที่มีลักษณะเดียวกันนี้ ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลสมาชิกอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาล อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ นำไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดแผนงาน กิจกรรม สำหรับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ในการดำเนิน โครงการอื่นที่มีลักษณะเดียวกันนี้ ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการประเมินผลโครงการพหุนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ
4. โครงการพหุนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

ในเรื่องนี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ (อ้างถึงใน ฌ็องป์ป็นชญา สมุหเสนีโต. 2556:8-17) ดังนี้

1.1 ความหมายของสหกรณ์

องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (International Cooperative Alliance) มีคำแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ (บุญมี จันทรวงศ์. 2543: 66 - 68) ดังนี้

คำนิยาม สหกรณ์ คือ สมาคมที่เป็นอิสระของบุคคลที่มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ดำเนินการที่เป็นเจ้าของร่วมกันและมีการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งมั่นร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 1145) ได้ให้ความหมายว่า สหกรณ์หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามกฎหมาย

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2540: 8) ได้ให้ความหมายว่า สหกรณ์ เป็นสมาคมที่เป็นอิสระของบุคคลที่มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจดำเนินกิจการที่เป็นเจ้าของร่วมกันและมีการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งมั่นร่วมกันทางเศรษฐกิจ

สังคม และวัฒนธรรมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (2542: 8) ได้ให้ความหมายว่า สหกรณ์ เป็นคณะบุคคลซึ่งร่วมกันทำงาน กิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

พสุ สัตถาภรณ์ (2553: 15-17) ได้ให้ความหมายว่า สหกรณ์เป็นองค์การทาง เศรษฐกิจและสังคมหรือเป็นการประกอบการอย่างหนึ่งที่เกิดจากการร่วมมือกันโดยสมัครใจ โดยที่ สมาชิก ผู้เป็นเจ้าของเป็นผู้ให้บริการ การดำเนินงาน ยึดหลักประชาธิปไตย มีจุดมุ่งหมายที่มีได้มี การแสวงหากำไร แต่เพื่อให้เกิด การอยู่ดีกินดี ในหมู่สมาชิก ผลประโยชน์ต่างๆ ที่ได้จะเฉลี่ยคืน กลับไปยังสมาชิก ตามส่วนที่ได้ใช้บริการในสหกรณ์

สามารถ ณ ระนอง (2544: 20) สรุปแนวคิดของโฮลลี โอค (George Jacop Holyoake) ผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์สหกรณ์อังกฤษ ให้ความหมายไว้ว่า สหกรณ์ คือ วิธีการ ของบุคคลซึ่งร่วมในธุรกิจด้วยความสมัครใจ ทุกคนต้องได้รับส่วนแบ่งจากประโยชน์ของการ ลงทุนเท่าเทียมกันและวิธีดำเนินงานต้องมีการบังคับกันเองด้วย

โอภาวดี เข้มทอง (2548: 20) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นองค์กรอิสระของบุคคลที่มา รวมตัวกันด้วยความสมัครใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการประกอบวิสาหกิจที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการควบคุมกันตามแนวทาง ประชาธิปไตย

การ์เนอร์ ไบแอน เอ (Bryan A. Garner 1999: 336) ได้ให้ความหมายสหกรณ์ว่า เป็นการเต็มใจ ร่วมมือ ช่วยเหลือ ปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน และดำเนินการจัดการ เศรษฐกิจร่วมกัน

ฮอกกิน จอยซ์ เอ็ม และอลัน โรเบิร์ต (Joyce M. Hawkins and Robert Allen 1991: 320) ได้ให้ความหมายสหกรณ์ว่า เป็นองค์กรความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความ เต็มใจเป็นเจ้าของร่วมกัน

ความหมายของสหกรณ์ จึงสรุปได้ว่า สหกรณ์เป็นองค์กรอิสระของคณะบุคคลซึ่ง รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ มีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ และสังคมร่วมกัน บนแนวทางประชาธิปไตย และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามกฎหมาย

1.2 ลักษณะของสหกรณ์

พสุ สัตถาภรณ์ (2553: 18-20) อธิบายว่า ลักษณะของสหกรณ์มีดังนี้

1.2.1 สหกรณ์เป็นองค์การหรือการประกอบการทางเศรษฐกิจ หมายความว่า การ ที่จะเป็นสหกรณ์นั้น จะต้องมีลักษณะก่อตั้งเป็นองค์การที่มีระบบหรือระเบียบแบบแผน แบ่งการ ปฏิบัติงานร่วมมือกันของบุคคลที่มารวมกัน มีโครงสร้างของการบริหารงาน มีการแบ่งแยกหน้าที่ ออกมาเป็นฝ่ายๆ มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระเบียบแบบแผน มิใช่เป็นการร่วมมือกันชั่วคราวหรือการรวมกันลงแขกทำนาเกี่ยวข้าว ส่วนที่ว่า สหกรณ์เป็น

องค์การทางเศรษฐกิจนั้น หมายความว่า การดำเนินงานของสหกรณ์นั้นมีผลหรือเกี่ยวข้องในทางเศรษฐกิจคือ เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การบริการและการบริโภคของมนุษย์ และการประกอบการก็ต้องอาศัยปัจจัย 4 คือ คน เงิน ทรัพยากรอื่นๆ และการจัดการ อันจะขาดเสียซึ่งปัจจัยอันใดอันหนึ่งไม่ได้ อันเป็นหลักในการประกอบการทางเศรษฐกิจหรือธุรกิจโดยทั่วไป

1.2.2 สหกรณ์เป็นองค์การที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันโดยสมัครใจ หมายความว่า ความต้องการความเดือดร้อน หรือความสนใจร่วมกันจะก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือเป็นสหกรณ์ขึ้นมาเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เผชิญหน้า แต่การร่วมมือกันจะมากน้อยเพียงใดย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการหรือความสนใจร่วมกัน สำหรับบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น รวมกันด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับแต่อย่างใด ลักษณะนี้มีความสำคัญเกี่ยวกับความเจริญของสหกรณ์มาก เพราะบุคคล บางคนอาจไม่เลื่อมใสในวิธีการสหกรณ์หรือเห็นว่าไม่เหมาะสมกับวิธีการดำเนินการทางเศรษฐกิจของเขาก็ได้เนื่องจากสหกรณ์ต้องอาศัยการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกเป็นหลักดังนั้น ผู้เข้ามาเป็นสมาชิกต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจ การเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ หรือการลาออกจากสหกรณ์นั้น จึงถือเป็นเรื่องของความสมัครใจ เพราะถ้ามีการบังคับให้เข้าเป็นสมาชิกแล้ว การร่วมมือร่วมใจย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ในที่สุดสหกรณ์ก็เจริญก้าวหน้าไม่ได้และไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2.3 สหกรณ์เป็นองค์การที่ยึดหลักประชาธิปไตย หรือหลักความเสมอภาค สหกรณ์เน้นหลักเรื่องความสำคัญว่าการรวมทุน คือ บรรดาสมาชิกที่รวมเข้ากันเป็นสหกรณ์ได้รวมกันเข้าในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่านั้น มิใช่รวมกันในฐานะที่เป็นคหบดีหรือนายทุน สหกรณ์จึงเน้นความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญจนมีคำกล่าวที่ว่า “สหกรณ์เป็นองค์การรวมคนยิ่งกว่ารวมทุน” ทุกคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกไม่ว่าจะมั่งมีหรือยากจนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในกิจการสหกรณ์เท่าเทียมกันหมด ดังนั้น ในการดำเนินงานของสหกรณ์จึงยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังจะเห็นว่า สหกรณ์ใช้หลักการลงคะแนนเสียง 1 คน ต่อ 1 เสียง และสหกรณ์ก็ไม่ยินยอมให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งลงคะแนนเสียงแทนกัน การควบคุมโดยสมาชิกจึงยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ซึ่งต่างกับบริษัทที่มีหุ้นมากย่อมมีสิทธิมีเสียงในการควบคุมบริษัทมากกว่าคนอื่นๆ ดังนั้น จึงมีคำกล่าวที่ว่า “ในสหกรณ์คนเป็นเจ้าของทุน ในบริษัททุนเป็นเจ้าของคน”

1.2.4 สหกรณ์เป็นองค์การที่ยึดหลักการช่วยตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Self - help Andmutual Help) สหกรณ์เป็นองค์การที่รวมคนที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจหรือผู้ที่เดือดร้อนในทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลดีต่อสหกรณ์และเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมาย สมาชิกจะต้องช่วยเหลือสหกรณ์อันจะเกิดผลดีแก่ตัวสมาชิกเองในที่สุด สหกรณ์จะให้ความช่วยเหลือแต่เฉพาะสมาชิกเท่านั้น ผู้ที่ไม่มีส่วนช่วยสหกรณ์บุคคลภายนอกย่อมไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ เพราะสหกรณ์มิใช่องค์การกุศล ดังนั้น ถ้าบุคคลใดประสงค์

ให้สหกรณ์ช่วยเหลือก็ต้องช่วยเหลือสหกรณ์ก่อน โดยสมัครเข้าเป็นสมาชิกและร่วมมือกับสหกรณ์ด้วยความจริงใจ จึงมีคติทางสหกรณ์ว่า “แต่ละคนเพื่อส่วนรวม และส่วนรวมเพื่อแต่ละคน”

1.2.5 สหกรณ์เป็นองค์การที่เฉลี่ยผลประโยชน์ให้กับสมาชิกโดยวิธีที่เที่ยงธรรม

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์มิได้มุ่งหวังกำไร แต่มุ่งขจัดหรือต่อสู้กับการแสวงหากำไรที่ไม่เป็นธรรม และมุ่งขจัดปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกหรือบริการสมาชิกเป็นสำคัญ เนื่องจากสมาชิกมีส่วนในการเสี่ยงภัย ข้อผูกพันทางการเงินและผลประโยชน์ต่างๆ ตามส่วนแห่งการใช้บริการของสหกรณ์ ดังนั้น การแบ่งผลประโยชน์ต่างๆ ควรจะทำโดยให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายเท่าที่จะทำได้ โดยสหกรณ์ถือหลักตามอัตราส่วนที่ได้ใช้บริการจากสหกรณ์หรือตามส่วนอุดหนุนที่ได้ทำกับสหกรณ์ สมาชิกคนใดใช้บริการสหกรณ์มาก หรือกระทำธุรกิจกับสหกรณ์มาก โอกาสที่จะได้รับส่วนเกินเฉลี่ยคืนกลับไปก็มาก สมาชิกที่ใช้บริการจากสหกรณ์น้อยหรืออุดหนุนทำธุรกิจน้อยก็จะได้รับส่วนเฉลี่ยคืนน้อย สหกรณ์จึงเป็นองค์การที่เฉลี่ยผลประโยชน์กับสมาชิกโดยวิธีที่เที่ยงธรรม ลักษณะข้อนี้ เป็นลักษณะเด่นเป็นพิเศษของสหกรณ์ยากที่จะพบในองค์การแบบอื่น ในวงการสหกรณ์จะไม่เอารัดเอาเปรียบกันเลยในธุรกิจของคนแบบอื่นๆ ผู้ประกอบการประสงค์จะหากำไรจากการลงทุน แต่ในกิจการสหกรณ์สมาชิกทุกคนจะได้รับประโยชน์จากสหกรณ์ตามส่วนแห่งงานที่ได้ทำกับสหกรณ์ ทำงานให้สหกรณ์มากร่วมมือกับสหกรณ์มากก็ย่อมได้รับประโยชน์มาก ถ้าทำงานให้สหกรณ์น้อย ก็ได้รับประโยชน์น้อย ดังนั้น คนที่ไม่ทำงานให้สหกรณ์เลยก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากสหกรณ์เลย จึงเห็นว่าเป็นหลักที่ชอบด้วยเหตุผลและวิธีการที่เที่ยงธรรมสมกับเป็นการรวมกันในฐานะมนุษย์เท่านั้น

1.2.6 สหกรณ์เป็นองค์การเพื่อต่อสู้กับการแสวงหากำไรที่ไม่เป็นธรรม สหกรณ์เป็นองค์การที่ผู้อ่อนแอในทางเศรษฐกิจ หรือผู้เดือดร้อนในทางเศรษฐกิจจัดตั้งขึ้น เพื่อขจัดความเดือดร้อนที่ได้รับอยู่ ความเดือดร้อนในทางเศรษฐกิจที่บุคคลได้รับอยู่ก็เป็นผลมาจากผู้ได้เปรียบในทางเศรษฐกิจแสวงหากำไรอย่างไม่ยุติธรรม เพราะฉะนั้น สหกรณ์ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน จึงต้องต่อสู้กับการแสวงหากำไร โดยชอบธรรม การแสวงหากำไรโดยไม่ชอบธรรม ได้แก่ การขายสินค้าในราคาสูงเกินสมควร ปลอมปนสินค้า ผลิตภัณฑ์คุณภาพต่ำ การเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการชั่งตวงวัด การกตราคา ผลผลิตของเกษตรกร และอื่นๆ ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม เป็นการแสวงหากำไรเกินควร สหกรณ์จึงพยายามต่อสู้เพื่อขจัดซึ่งการแสวงหากำไรดังกล่าว สหกรณ์ตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมต่างๆ ด้วยการจัดระบบทางเศรษฐกิจเสียใหม่ตามลักษณะหน้าที่ของสหกรณ์แต่ละประเภท

1.2.7 สหกรณ์เป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร ในการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อบริการสมาชิก เพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่สมาชิกประสบอยู่ การดำเนินงานของสหกรณ์จึงไม่ใช่ลักษณะของการแสวงหากำไร จริงอยู่ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำเป็นจะต้องมีกำไรหรือมี

ส่วนเกิน อยู่บ้าง เพราะถ้าไม่มีกำไรหรือส่วนเกิน สหกรณ์ก็ไม่อาจยืนหยัดอยู่ได้ แต่เมื่อกำไรหรือส่วนเกินสหกรณ์ก็จัดสรรคืนให้แก่สมาชิกหลังจากที่หักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแล้ว

ฮานส์ (Hans H. Munkner) (อ้างถึงใน บุญมี จันทรวงศ์. 2543: 33) ได้กล่าวว่าเมื่อยึดแนวความคิดที่ไม่ใช่อุดมการณ์ และสามารถปฏิบัติได้แล้ว โครงสร้างสหกรณ์จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) กลุ่มบุคคล ซึ่งอย่างน้อยมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 2) มีพลังจูงใจในการช่วยตนเองเป็นแรงผลักดันในการปฏิบัติงานร่วมกัน
- 3) การก่อตั้งวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของและจัดการร่วมกัน เป็นมรรควิธีเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

4) วัตถุประสงค์ของวิสาหกิจร่วมกันคือ การส่งเสริมสมาชิก

อเล็กซานเดอร์ (Alexander Fraser Laidlaw) (อ้างถึงใน บุญมี จันทรวงศ์. 2543: 34) อธิบายว่าสหกรณ์ทุกรูปแบบมีลักษณะสำคัญที่เด่นชัด ดังนี้

- 1) สหกรณ์ประกอบด้วยกลุ่มคนร่วมมือกันทำกิจกรรมบางอย่างซึ่งถ้าหากต่างคนต่างทำแล้ว จะไม่สามารถทำกิจการนั้นได้ดีเท่าที่ควร
- 2) สหกรณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการบางอย่างที่จำเป็น หรือต้องการในชีวิตของ ประชาชน
- 3) การดำเนินงานของสหกรณ์ยึดหลักการช่วยตนเอง กล่าวคือ ประชาชนรวมกันเข้าเป็นสหกรณ์เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
- 4) การทำธุรกิจของสหกรณ์เกิดจากแรงจูงใจที่จะให้บริการ มิใช่เพื่อความมุ่งหมาย ในการหากำไร

ถวิล เลิศประเสริฐ (2523. วิสาหกิจสหกรณ์: 23 - 24) กล่าวว่า สหกรณ์อาจมองได้ในหลายลักษณะ คือ

1) สหกรณ์เป็นลัทธิ เพราะสหกรณ์มีแนวความคิดอันเป็นรากฐานหรือปรัชญาหลักการ และแนวปฏิบัติที่เด่นชัดแตกต่างจากลัทธิอื่น ๆ ปรัชญา หลักการ และแนวปฏิบัติของสหกรณ์มีผู้ค้นคิดเผยแพร่จนเป็นที่เชื่อถือ และนำมาปฏิบัติกันเป็นเวลานานจนสามารถมองเห็นอย่างชัดเจน

2) สหกรณ์เป็นกระบวนการทางสังคม เป็นการริเริ่มและเคลื่อนไหวของประชาชนในการร่วมมือประกอบกิจกรรมอย่างมีระบบภายใต้กฎ กติกาของสหกรณ์ เป็นการร่วมมืออย่างถาวรเพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมแก่มวลสมาชิก และชุมชนกระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์เริ่มจากสังคมเล็กไปสู่สังคมใหญ่ไปจนถึงการร่วมมือระหว่างประเทศและทั่วโลกในที่สุด

3) สหกรณ์ เป็นองค์การ เป็นการรวมคนและทรัพยากรอื่น ๆ มีการจัดองค์การและกระบวนการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแตกต่างจากองค์การอื่นในด้านธุรกิจสหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจแบบพิเศษ การดำเนินงานของสหกรณ์นอกจากจะยึดหลักธุรกิจที่ดีแล้ว ยังมีปรัชญาและหลักดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมด้วย

4) สหกรณ์เป็นเครื่องมือของการศึกษา สหกรณ์ที่ดีจะเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่สมาชิกอย่างไม่ขาดสาย เช่น สหกรณ์การเกษตรจะให้การศึกษาแก่สมาชิกในทางเพิ่มผลผลิตรายได้ และใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัย สหกรณ์ผู้บริโภคฝึกอบรมสมาชิกให้รู้จักซื้อสิ่งของและรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของสินค้า

5) สหกรณ์เป็นโรงเรียนประชาธิปไตย ขบวนการสหกรณ์ อยู่บนฐานแห่งประชาธิปไตยด้วยการเคารพต่อสิทธิของปัจเจกชนอย่างถูกต้อง องค์การสหกรณ์ที่ดีจะใช้วิธีปฏิบัติทางประชาธิปไตยในการประชุม การเลือกตั้งผู้บริหาร และการควบคุมอื่น ๆ

1.3 คุณค่า หลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (www.cpd.go.th: 2556) ได้อธิบายคุณค่า หลักการ อุดมการณ์และวิธีการสหกรณ์ ไว้ดังนี้

1.3.1 คุณค่าของสหกรณ์ (Cooperative Values) สหกรณ์ อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์

1.3.2 หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) คือ "แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผล เป็นรูปธรรม" ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญรวม 7 ประการ กล่าวคือ

หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (Voluntary and Open Membership) สหกรณ์เป็นองค์การแห่งความสมัครใจ เปิดรับบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้บริการสหกรณ์ได้และเต็มใจ จะรับผิดชอบในฐานะ สมาชิก เข้าเป็นสมาชิกโดยปราศจากการกีดกันทางเพศ ฐานะทางสังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic Member Control) สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตยที่มีการควบคุมโดยสมาชิก ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ให้เป็นผู้แทนสมาชิก ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิก ในสหกรณ์ขั้นปฐมสมาชิกมีสิทธิในการออก

เสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่นๆ ก็ดำเนินการตามแนวทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก (Member Economic Participation) สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน (ซื้อหุ้น) ในสหกรณ์ของตนเองอย่างเสมอภาคกัน และมีส่วนร่วมในการควบคุมการใช้เงินทุนของสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย เงินของสหกรณ์อย่างน้อยๆ ส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ โดยปกติสมาชิกจะได้รับผลตอบแทน (ถ้ามี) ในอัตราที่จำกัดตามเงินลงทุน (หุ้น) ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขของการเข้าเป็นสมาชิก สมาชิกสามารถจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือ ทุกอย่างตามข้อบังคับดังนี้ คือ

- 1) เพื่อการพัฒนาสหกรณ์โดยอาจกันไว้เป็นทุนสำรองซึ่งอย่างน้อยๆ จะต้องมีส่วนหนึ่งที่น่ามาแบ่งปันกันไม่ได้
- 2) เพื่อตอบแทนแก่สมาชิกตามสัดส่วนของปริมาณธุรกิจที่สมาชิกได้ทำกับสหกรณ์
- 3) เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence) สหกรณ์เป็นองค์การที่พึ่งพาตนเองและปกครองตนเอง โดยการควบคุมของมวลสมาชิก หากสหกรณ์จะต้องมีข้อตกลงผูกพันกับองค์การอื่นใด ซึ่งรวมถึงหน่วยงานของรัฐบาลด้วย หรือจะต้องเพิ่มเงินลงทุน โดยอาศัยแหล่งเงินทุนจากภายนอกสหกรณ์ สหกรณ์จะต้องกระทำการดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขที่มั่นใจได้ว่ามวลสมาชิกจะยังคงดำรงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย และสหกรณ์ยังคงดำรงความเป็นอิสระ

หลักการที่ 5 การศึกษา ฝึกอบรมและสารสนเทศ (Education, Training and Information) สหกรณ์พึงให้การศึกษและการฝึกอบรมแก่สมาชิก ผู้แทนสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพึงให้ข่าวสารแก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนและบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperatives) สหกรณ์ จะสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

หลักการที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community) สหกรณ์พึงดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญยั่งยืนตามนโยบาย ที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

1.3.3 อุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology) คือ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรม และสันติสุขในสังคม” (กรมส่งเสริมสหกรณ์ <http://www.cpd.go.th>: 2556)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2540: 2) ได้กำหนดอุดมการณ์สหกรณ์ คือ แนวความคิดที่เชื่อว่า วิธีการสหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิก ให้มีความอยู่ดีกินดีและมีสันติสุข โดยการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

โอภาวดี เข้มทอง (2548: 26) กล่าวว่า อุดมการณ์สหกรณ์ คือ ความเชื่อร่วมกัน ที่ว่าการช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันตามหลักการสหกรณ์นั้นจะนำไปสู่การกินดีอยู่ดีของมวลสมาชิก เกิดความเป็นธรรมและความสันติสุขในสังคม

พยุงศักดิ์ เพชรจำเริญสุข ได้อธิบายความหมายที่เกี่ยวกับอุดมการณ์สหกรณ์ที่ว่า การดำรงชีวิตอย่างอยู่ดีกินดี และมีสันติสุข โดยการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันไว้ดังนี้ (บุญมี จันทรวงศ์. 2543: 28 - 29)

- 1) อยู่ดีกินดี หมายถึง สมาชิกสหกรณ์มีสภาพทางเศรษฐกิจดี
- 2) มีสันติสุข หมายถึง สมาชิกสหกรณ์มีความสุขในสังคมหรือมีสถานภาพทางสังคมที่ดี
- 3) ช่วยตนเอง หมายถึง สมาชิกสหกรณ์จะต้องขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด และมีวินัย
- 4) ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หมายถึง สมาชิกสหกรณ์จะต้องมีการร่วมกัน ได้แก่ การร่วมแรงคือ ร่วมกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ และรวมใจ คือ มีความซื่อสัตย์ เสียสละสามัคคี มีวินัย

1.3.4 วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices) วิธีการสหกรณ์ คือ “การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี”

สะอาด แก้วเกษ (2546 : 32 – 34) กล่าวว่า วิธีการสหกรณ์ต้องอาศัยการรวมกันร่วมมือทำธุรกิจ การรวมกันจะต้องร่วมมือทั้งร่วมแรง คือ แรงกาย แรงความคิด หรือปัญญา และแรงทรัพย์ และการรวมใจ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคี และความมีวินัยต่อกันจะสามารถทำธุรกิจให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกได้อย่างแท้จริง เช่น การรวมกันกู้เงิน รวมกันซื้อปุ๋ย ยา ข้าวสาร รวมกันขาย โดยสมาชิกทุกคนในสหกรณ์จะต้องมีพันธะร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ดังนี้

- 1) ร่วมกันเสี่ยงภัยในกิจกรรมของสหกรณ์ ไม่ว่าจะกำไรหรือประสบปัญหาการขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจ และยอมรับในผลประกอบการของสหกรณ์

2) ร่วมกันทำหน้าที่ เพราะความสำเร็จของสหกรณ์อยู่ที่บุคคลแต่ละฝ่ายในสหกรณ์ทำหน้าที่ของตนโดยเฉพาะในฐานะสมาชิก จะต้องภักดีต่อสหกรณ์โดยถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ สนับสนุนทางการเงินแก่สหกรณ์โดยถือหุ้นเพิ่มทุนต่าง ๆ เป็นผู้อุดหนุนที่ดีที่สุด และชักจูงสมาชิกคนอื่นให้ปฏิบัติตาม ไปใช้สิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้นำสหกรณ์หรือผู้บริหารของสหกรณ์ และกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่น ๆ เห็นความสำคัญ ศึกษาข้อบังคับ ระเบียบและมติต่าง ๆ ของสหกรณ์ ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ และใฝ่ศึกษาข้อมูลของสหกรณ์อยู่เสมอ ไม่ใช่อารมณ์ของตนในการตัดสินใจกิจกรรมต่าง ๆ แต่ควรใช้เหตุผลคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก จ่ายเงินสดในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการทุกอย่างจากสหกรณ์หรือกรณีสหกรณ์ให้ชำระด้วยเงินเชื่อก็ไม่บิดพลิ้วเมื่อถึงกำหนดต้องไม่คาดหวังหรือแสวงหาสิทธิพิเศษจากสหกรณ์เหนือเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ไม่ก่อให้เกิดการเข้าใจผิดจนแตกความสามัคคี

3) ร่วมกันมีสิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมที่สมาชิกจะพึงมีได้ และประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์ตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบสหกรณ์ คือ การมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมใหญ่ ประชุมกลุ่มสมาชิก และมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ถอดถอน หรือได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารหรือคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงสหกรณ์ และขอความช่วยเหลือจากสหกรณ์ เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ เพื่อให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับสมาชิกทั้งหมด และชุมชนของตนเอง มีสิทธิตรวจสอบ สอดถามกิจการ ทบทวนหนังสือเอกสารต่าง ๆ ของสหกรณ์เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานด้านต่าง ๆ

4) ร่วมกันรับผิดชอบ คือ เมื่อตัดสินใจที่เข้าร่วมจัดตั้งสหกรณ์หรือเป็นสมาชิกแล้วจะต้องแสดงบทบาทของความเป็นสมาชิกให้ดีที่สุด เมื่อสหกรณ์กำหนดกิจกรรมว่าสมาชิกจะต้องร่วมมือกันก็จะต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมดังกล่าว โดยไม่ปฏิเสธหรือผิดสัญญา

5) ร่วมกันรับประโยชน์ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมกันในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ไม่ว่าจะในรูปแบบของเงินกำไร หรือการบริการด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ เงินปันผลตามหุ้น เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ การได้รับบริการจากสหกรณ์ กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์กติกาที่กำหนดไว้อย่างเสมอภาค ความเป็นธรรม และไม่มุ่งเอาผลประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัวหรือพรรคพวกของตนเอง และไม่มุ่งเอาเปรียบระหว่างสมาชิกด้วยกันรวมทั้งเอาเปรียบสหกรณ์ด้วย

จากแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสหกรณ์ กล่าวได้ว่า สหกรณ์เป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประชาชนรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกร่วมกัน โดยมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน ตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์

1.4 ความสำคัญของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2542: 77-78) อธิบายว่า ความสำคัญของสหกรณ์ ดังนี้

1.4.1 ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ

1) สหกรณ์สามารถรักษาเสถียรภาพและตรึงราคาสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกรโดยยกระดับราคาสินค้าผลิตผลการเกษตรให้สูงขึ้น ด้วยวิธีการดำเนินธุรกิจแบบรวมกันขายและสามารถให้บริการสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพและประกอบอาชีพโดยวิธีการรวมกันซื้อ

2) แก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ โดยสามารถกระจายผลประโยชน์ไปสู่ประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและควบคุมธุรกิจการค้าอุตสาหกรรมและบริการของตนเอง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จึงตกเป็นของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหาได้ จากการดำเนินธุรกิจของเอกชน จึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์เป็นโอกาสทางธุรกิจเป็นไปได้สำหรับประชาชนสามัญทั่วไป

1.4.2 ความสำคัญในการพัฒนาสังคม

1) ให้โอกาสในการศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในด้านวิชาการต่างๆ นอกเหนือไปโรงเรียน ตามหลักการสหกรณ์ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ รวมไปถึงจนถึงให้โอกาสในการเรียนรู้ ถึงการร่วมกันดำเนินธุรกิจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2) สร้างผู้นำในระดับท้องถิ่น ฝึกหัดให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเข้าใจในวิธีการของระบบประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิ รู้หน้าที่ เป็นแหล่งพัฒนาคนให้เข้าใจในประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระดับท้องถิ่นและการปกครองตนเองตามแนวทางของรัฐบาล (ได้แก่ การมีบทบาทในองค์การบริหารส่วนตำบล)

3) เสริมสร้างความเท่าเทียมกันด้วยหลักการบริหารที่สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอกัน

จากความสำคัญทั้ง 2 ด้านดังกล่าวจึงปรากฏให้เห็นกัน โดยทั่วไป ในประเทศที่พัฒนาแล้วสหกรณ์ถือเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่เข้ามามีบทบาทอย่างเข้มแข็งในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม ในบางครั้งอาจมีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ในประเทศอังกฤษ ขบวนการสหกรณ์ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองจนถึงขั้นมีการจัดตั้งพรรคการเมืองของสหกรณ์

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ความสำคัญของสหกรณ์ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ มีดังต่อไปนี้

1) การรวมกันเป็นสหกรณ์ ทำให้มีผลในการต่อรอง ทั้งในด้านการซื้อ การขายสินค้าที่สมาชิกผลิตได้ ขจัดความเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง แก้ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ

2) สหกรณ์เป็นแหล่งจัดหาเงินทุนมาให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนในการประกอบอาชีพหลักทำให้สมาชิกมีงานทำมากขึ้น และมีรายได้สูงขึ้น นอกจากจัดหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมแล้ว สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิกอีกด้วยเท่ากับเป็นธนาคารของสมาชิกด้วย

3) ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี ประองคอง อันจะนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติได้ สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ สหกรณ์เป็นวิธีการที่อุ้มชูผู้ที่ยากจนให้มีฐานะดีขึ้น โดยมีได้ทำลายคนมั่งมี จึงมีลักษณะเป็นสันตินิยม หรือส่งเสริมสันติภาพ

4) สหกรณ์ช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิก ได้แก่ แนะนำให้สมาชิกรู้จักขยายการผลิต ด้วยวิธีการเกษตรสมัยใหม่ ขยายผลผลิตให้ได้ราคาสูงขึ้น

5) สหกรณ์เป็นตลาดของผู้ผลิต ซึ่งโดยทั่วไปธุรกิจการค้าหรือกิจการด้านการตลาดมักจะตกอยู่ในมือของบุคคลกลุ่มน้อย ซึ่งมุ่งดำเนินการเพื่อแสวงหากำไรอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนอันยุติธรรมแก่ลูกค้า ดังนั้น สหกรณ์จึงเข้ามาทำหน้าที่นี้เสียเอง เพื่อขจัดการเอาเปรียบและการค้ากำไรเกินควร

6) สหกรณ์ส่งเสริมความเสมอภาคกัน โดยให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการออกเสียงแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย การดำเนินงานตามหลักประชาธิปไตย สมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิ์ออกเสียงได้เพียงเสียงเดียวเท่านั้น ไม่ว่าคนนั้นจะถือหุ้นจำนวนมากเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการรวมอำนาจ มีอภิสิทธิ์เหนือกว่าคนอื่นในสหกรณ์

7) สหกรณ์ฝึกให้คนมีความรู้ มีประสบการณ์ สนับสนุนด้านเงินทุน การผลิตควบคุมการใช้เงินทุนให้เป็นไปตามแผน ร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิตและร่วมกันขายผลผลิตผลทำให้คนในชุมชนนั้นๆ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.5 ความเป็นมาของสหกรณ์ในประเทศไทย

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2540: 18-21) อธิบายว่า สหกรณ์ในประเทศไทยเกิดขึ้นโดยมูลเหตุจากสมัยรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจของชนบท ก็ค่อยๆ เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อเลี้ยงตนเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อการค้า ความต้องการเงินทุนในการขยายการผลิตและการครองชีพจึงมีเพิ่มขึ้น ชาวนาที่ไม่มีทุนรอนของตนเองก็หันไปกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่น ทำให้เสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ทำให้ทางราชการจัดตั้งสหกรณ์เพื่อจัดหาเงินทุนมาใช้ให้กู้ยืมและคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำโดยมีการจัดตั้งสหกรณ์แห่งแรก คือ สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จดทะเบียนเมื่อวันที่ 26

กุมภาพันธ์ 2459 มีพระราชวรวงศ์เชอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นนายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรก

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2559 มีสหกรณ์จำนวน 7,019 สหกรณ์ สมาชิก 11,487,2277 คน รายละเอียดดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนสหกรณ์ และจำนวนสมาชิกจำแนกตามประเภทสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์ (สหกรณ์)	จำนวนสมาชิก (คน)
1.สหกรณ์การเกษตร	3,613	6,403,733
2.สหกรณ์ประมง	77	15,500
3.สหกรณ์นิคม	89	185,747
4.สหกรณ์ออมทรัพย์	1,416	2,889,496
5.สหกรณ์ร้านค้า	161	704,185
6.สหกรณ์บริการ	1,119	482,114
7.สหกรณ์เครดิตยูเนียน	544	806,452
รวม	7,019	11,487,227

ที่มา: กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2560) “จำนวนสหกรณ์และสมาชิก แยกตามประเภท ณ วันที่ 1 มกราคม 2559”

1.6 ประเภทของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (www.cpd.go.th: 2560) อธิบายว่ากฎกระทรวง เกษตรสหกรณ์ พ.ศ.2548 ได้กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนแบ่งออกได้จำนวน 7 ประเภท ได้แก่ 1) สหกรณ์การเกษตร 2) สหกรณ์ประมง 3) สหกรณ์นิคม 4) สหกรณ์ร้านค้า 5) สหกรณ์บริการ 6) สหกรณ์ออมทรัพย์ และ 7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน

1.6.1 สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

1.6.2 สหกรณ์ประมง คือ สหกรณ์ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมงเพื่อแก้ไขปัญหาและ อุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคน ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ตามลำพัง บุคคลเหล่านี้จึงรวมตัวกันโดยยึดหลัก การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ประมง

- 1) รวบรวมสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจากสมาชิกมาจัดการขายหรือแปรรูปออกขายเพื่อให้ได้ราคาดี
- 2) จัดหาวัสดุสิ่งของ รวมทั้งบริการที่ใช้ในการประมง และสิ่งของจำเป็นอื่นๆ ที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
- 3) ให้เงินกู้แก่สมาชิก
- 4) รับฝากเงินจากสมาชิก
- 5) เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและธุรกิจเกี่ยวกับการประมง
- 6) ให้การสงเคราะห์ตามควรแก่สมาชิกและครอบครัวที่ประสบภัยพิบัติในการประกอบอาชีพ

1.6.3 สหกรณ์นิคม คือ สหกรณ์ภาคการเกษตรในรูปแบบหนึ่งที่มีการดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎร การจัดสร้างปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งกิจกรรมให้บริการสาธารณสุขแก่สมาชิก

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์นิคม

- 1) เพื่อการจัดหาที่ดิน คือ การจัดหาที่ดินมาปรับปรุงสภาพ แล้วจัดสรรให้ราษฎรที่ประสบปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกินได้เข้าไปทำกินและอาศัย และจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ที่ดินและที่อยู่อาศัย เช่น ถนน แหล่งน้ำ โรงเรียน สถานอนามัย ตลาด ฯลฯ เป็นต้น
- 2) เพื่อการจัดสหกรณ์ คือ การรวบรวมราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินในโครงการ จัดตั้งเป็นสหกรณ์และจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เป็นสหกรณ์

1.6.4 สหกรณ์ร้านค้า คือ สหกรณ์ที่ผู้บริโภครวมกันจัดตั้งขึ้น เพื่อจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคและรวบรวมผลผลิต ผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป มีสภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ สมาชิกลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วย

ความสมัครใจ เพื่อแก้ไขความเดือนร้อนในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และเพื่อผดุงฐานะทางเศรษฐกิจของตนและ หมู่คณะ

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ร้านค้า

- 1) จัดหาสิ่งของและบริการที่สมาชิกมีความต้องการมาจำหน่าย
- 2) รวบรวมผลิตผล ผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจำหน่าย
- 3) ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางสหกรณ์ให้แก่สมาชิก
- 4) ส่งเสริมสมาชิกให้รู้จักการประหยัด การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการช่วยตนเอง
- 5) ร่วมมือกับสหกรณ์และสถาบันอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศในอันที่จะเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 6) ดำเนินธุรกิจอย่างอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

1.6.5 สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแห่งหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกันหรืออาศัยในที่ชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเงินเมื่อเกิดความจำเป็น หรือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ออกงาย และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

- 1) การส่งเสริมการออมทรัพย์ เป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

(1) การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการถือหุ้น สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกส่งชำระค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน โฉนดการหักเงินค่าหุ้น ณ ที่จ่ายเงินเดือนและจ่ายเงินปันผลค่าหุ้นให้แก่สมาชิกตามอัตราที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ก็สามารถถอนค่าหุ้นคืนได้

(2) การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้านเงินฝากทั้งประเภทเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ และให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์ หรือสูงกว่าตามฐานะของแต่ละสหกรณ์

2) การให้เงินกู้แก่สมาชิก สหกรณ์จะนำเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิกมาหมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนกู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเอกชน

1.6.6 สหกรณ์บริการ คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 โดยมีประชาชนที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือหลากหลายอาชีพรวมกัน หรือที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกัน รวมตัวกันโดยยึดหลักการประหยัด การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดความมั่นคง และรักษาอาชีพดั้งเดิมที่ดีให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์บริการ

- (1) ประกอบธุรกิจด้านการบริการที่ระบุไว้ตามรูปแบบของสหกรณ์
- (2) จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาบริการแก่สมาชิกในราคายุติธรรม
- (3) รับฝากเงินจากสมาชิกเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์
- (4) ให้เงินกู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือจำเป็นแก่สมาชิก
- (5) รวบรวมผลิตภัณฑ์จากสมาชิก โดยจัดหาตลาดจำหน่ายให้
- (6) ช่วยเหลือสมาชิกด้านกฎหมายคดีความ
- (7) ส่งเสริมสวัสดิภาพของสมาชิกและครอบครัว
- (8) ส่งเสริมการช่วยตนเองและการร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก
- (9) ให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกเพื่อให้มีความรู้ทางสหกรณ์ และความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
- (10) ร่วมมือกับสหกรณ์อื่นและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกิจการความก้าวหน้าของสหกรณ์

1.6.7 สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือประกอบอาชีพหลักหรือมีวงสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดอยู่ในเขตท้องที่ดำเนินงานของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้น และบุคคลเหล่านั้น มีความปรารถนาจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

เป็นวิธีการนำเงินของตนเองมาสะสมไว้เป็นกองทุน สมาชิกทุกๆ คนจะต้องสะสมเงินตามความสามารถของตนเองเป็นประจำและสม่ำเสมอตามที่สหกรณ์กำหนด กองทุนที่สมาชิกช่วยกันสะสมนี้จะมีเงินมากขึ้นสามารถจะให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนทางการเงิน กู้ยืมไปบำบัดปัญหาและความเดือดร้อน พร้อมกับการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกแต่ละคน สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จึงเป็นสหกรณ์ที่มุ่งหวังในการให้สมาชิกช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก

2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร

2.1 ความเป็นมา (กรมส่งเสริมสหกรณ์ : 2560)

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เพื่อให้ราษฎรผู้มีอาชีพเกษตรกรรมรวมกันจัดตั้งกลุ่ม

เกษตรกรขึ้น มีหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 141 ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะเป็นนิติบุคคล และสามารถประกอบธุรกิจต่าง ๆ ได้ ภายใต้การสนับสนุน ส่งเสริมและกำกับของทางราชการ

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ขึ้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2542 เป็นต้นไป โดยให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 และบัญญัติให้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2547 เป็นต้นไป โดยให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 141 ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2515

2.2 ประเภทเกษตรกร

เกษตรกรตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรรมประเภทอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

2.3 ความหมายของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 หมายความว่า บุคคล ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคน และมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาจร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรและจดทะเบียนจัดตั้งตาม พระราชกฤษฎีกาฯ ข้างต้น

2.4 การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

เกษตรกรจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคน ผู้ประสงค์จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ให้ประสานขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร จำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมเกษตรกร เกษตรกรที่จะรวมกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต้อง

- 1) เป็นบุคคลธรรมดาบรรลุนิติภาวะ และมีสัญชาติไทย
- 2) เป็นบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก
- 3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) มีจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเดียวกันและมีภูมิลำเนาในท้องที่เดียวกัน
- 5) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

6) ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอื่น หรือสมาชิกสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการให้กู้ยืมเงินในขณะเดียวกัน และในครอบครัวหนึ่งให้เป็นสมาชิกได้หนึ่งคน

7) สมาชิกใจร่วมกันลงทุนด้วยการถือหุ้นอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด

(8) ยินยอมปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกรและข้อบังคับที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยเคร่งครัด โดยจัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ซึ่งประสงค์จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เมื่อรวบรวมเกษตรกรตามขั้นตอนที่ 1 แล้ว ให้ดำเนินการ

- 1) จัดประชุมเกษตรกรผู้ซึ่งประสงค์จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อ
 - เลือกบุคคลจากที่ประชุมจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน เป็นคณะผู้ก่อการ
 - กำหนดชื่อกลุ่มเกษตรกรตามประเภทเกษตรกรรม
- 2) คณะผู้ก่อการ ต้องดำเนินการ
 - กำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรตามประเภทเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก
 - จัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
 - จัดทำร่างข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการ
- 3) คณะผู้ก่อการจัดประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร โดย
 - นัดประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
 - จัดทำระเบียบวาระการประชุม
 - จัดเตรียมบัญชีลงชื่อผู้เข้าประชุม
 - จัดเตรียมสมุดบันทึกรายงานการประชุม

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

- เพื่อรับทราบชื่อกลุ่มเกษตรกร การกำหนด วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร และพิจารณาร่างข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร เพื่อกำหนดให้เป็นข้อบังคับของ กลุ่มเกษตรกร
- ในการจัดประชุมทุกครั้งต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่กรณีภูมิภาค หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 1 หรือพื้นที่ 2 กรณีกรุงเทพมหานคร เข้าร่วมประชุมด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

คณะผู้ก่อการยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ผ่านสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่ง

ท้องที่ กรณีภูมิภาค หรือสำนักงาน ส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ 1 หรือพื้นที่ 2 กรณีกรุงเทพมหานคร เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

เอกสารการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ประกอบด้วย

- 1) คำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร จำนวน 1 ฉบับ
- 2) ร่างข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 ฉบับ
- 3) บัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ชุด
- 4) สำเนารายงานการประชุมเกษตรกรผู้ซึ่งจะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ชุด
- 5) สำเนารายงานการประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่ กรณีภูมิภาค หรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ 1 หรือพื้นที่ 2 กรณีกรุงเทพมหานคร จัดส่งเอกสารการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรตามขั้นตอนที่ 3 ให้ นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อพิจารณารับจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่พิจารณารับจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เป็น 3 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 คำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรมีเอกสารครบถ้วนและถูกต้อง นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่รับจดทะเบียน โดย

- ออกใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
- จดทะเบียนข้อบังคับกลุ่มเกษตรกร
- แจ้งการรับจดทะเบียนให้กลุ่มเกษตรกร
- แจ้งสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่
- แจ้งสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แห่งท้องที่
- แจ้งสำนักจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์

กรณีที่ 2 คำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร หรือข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรมีรายการ ไม่ถูกต้องครบถ้วน นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ สั่งให้ผู้ก่อการแก้ไขหรือดำเนินการ ให้ถูกต้องหรือส่งเอกสารให้ครบถ้วน

กรณีที่ 3 นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ไม่รับจดทะเบียน ให้แจ้งเป็นหนังสือพร้อมแสดงเหตุผลให้ผู้ก่อการทราบโดยไม่ชักช้า

ผู้ก่อการมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการไม่รับจดทะเบียน รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ก่อการทราบภายใน 60 วัน นับแต่วันรับอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินการหลังจากได้รับจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

- กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับจดทะเบียนแล้วมีสภาพเป็นนิติบุคคล

- บุคคลตามบัญชีเกษตรกรผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีสถานภาพเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่รับจดทะเบียน และได้ชำระค่าหุ้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ตามจำนวนที่กำหนดครบถ้วนและลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก โดยคณะผู้ก่อการต้องจัดทำ

- 1) ใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 2) ทะเบียนสมาชิก
- 3) ทะเบียนหุ้น
- 4) ออกใบเสร็จรับเงินค่าหุ้นและค่าธรรมเนียมแรกเข้า

- คณะผู้ก่อการ มีอำนาจหน้าที่และสิทธิเช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร และดำเนินกิจการของกลุ่มเกษตรกรได้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

- คณะผู้ก่อการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน 90 วัน นับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อ

- 1) เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
- 2) เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ
- 3) กำหนดวงเงินดำเนินการ
- 4) กำหนดแผนดำเนินงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- 5) มอบหมายการตั้งปวงให้คณะกรรมการดำเนินการ โดย
 - (1) นัดประชุมสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
 - (2) จัดทำระเบียบวาระการประชุม
 - (3) จัดเตรียมบัญชีลงชื่อผู้เข้าประชุม
 - (4) จัดเตรียมสมุดบันทึกรายงานการประชุม
 - (5) จัดประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก

- กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับจดทะเบียนแล้ว ปรากฏว่า

1) ไม่มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน 90 วัน นับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

2) กลุ่มเกษตรกรไม่เริ่มดำเนินการภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่จดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งให้เลิกกลุ่มเกษตรกร

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2559 มีกลุ่มเกษตรกรจำนวน 4,088 กลุ่ม มีสมาชิก 549,945 ราย ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนกลุ่มเกษตรกร และจำนวนสมาชิกจำแนกตามประเภทกลุ่มเกษตรกร

ประเภทกลุ่มเกษตรกร	จำนวนกลุ่ม เกษตรกร(กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก (ราย)
1.กลุ่มเกษตรกรทำนา	2,000	305,931
2.กลุ่มเกษตรกรทำไร่	564	71,079
3.กลุ่มเกษตรกรทำสวน	764	107,819
4.กลุ่มเกษตรกรประมง	39	3,299
5.กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	674	57,855
6.กลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ	47	3,962
รวม	4,088	549,945

ที่มา: กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2560) จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก แยกตามประเภท
ณ วันที่ 1 มกราคม 2559

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

ในเรื่องนี้จะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ ดังนี้

3.1 ความหมายของการประเมินผลโครงการ

การประเมิน (Evaluation) เป็นกระบวนการในการนำไปสู่การปรับปรุง ไม่ใช่เป็นการจับผิด ทำให้การประเมินทรงคุณค่าอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการ (Program Evaluation) อย่างเป็นระบบ ผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบถึงจุดเด่น (Strength) จุดด้อย (Weakness) ของโครงการ รวมทั้งผลกระทบ (Impact) ที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขโครงการได้ทันทั่วทั้งที่ตลอดจนทราบว่า โครงการสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด กลุ่มค่าหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decision making) เกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข ปรับให้เข้ากับ โครงการอื่น สัมเลิโครงการ หรือการจัดดำเนินโครงการในแง่มุมต่างๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ เหมาะสมและถูกต้อง

ในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตาม โดยทั่วไปใช้วิธีการวัด (Measurement) สิ่งที่ได้แสดงได้ แล้วทำการตัดสินคุณค่าหรือตัดสินใจ (Judgment) ของสิ่งที่แสดง โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ซึ่งสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้ (ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธุ์และเรณู พงษ์เรืองพันธุ์, 2543. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล. 2554:15)

การประเมินค่า (E) = การวัดผล (M) + การตัดสินใจ (J)

คำว่า “การวิเคราะห์และประเมินผลงาน” นั้น อาจแยกพิจารณาความหมายได้เป็นสองคำ คือ “การวิเคราะห์” และ “การประเมิน”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 753) “การวิเคราะห์” หมายถึง การใคร่ครวญการแยกเป็นส่วนๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 711) “การประเมิน” หมายถึง การกะประมาณคุณค่า หรือผล

ฉะนั้นคำว่า “การวิเคราะห์และการประเมินผลงาน” จึงหมายถึงการใคร่ครวญ หรือแยกเป็นส่วนๆ เพื่อกะประมาณค่าหรือผลงาน ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธุ์และเรณา พงษ์เรืองพันธุ์ (2543.อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554:14) ให้ความหมายไว้อีกนัยหนึ่ง คือ การประเมินผลเป็นการหาข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ เป็นแบบแผน เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจ โดยเปรียบเทียบเกณฑ์หรืออาจหมายถึง การตัดสินใจคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง งานใด งานหนึ่งโดยมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ประชุม รอดประเสริฐ (2535. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554: 14) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนิน โครงการและพิจารณาแบ่งชี้ให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554: 15) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2546. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554: 15) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้นๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด

นอกจากนี้ เยาวเรศ ทับพันธุ์ (2543. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554: 15) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะสังคมโดยรวม ทุกสังคมย่อมมีเป้าหมายหน้าที่หลักที่จะจัดสรรทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535. อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล.2554: 15) ได้สรุปความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ และความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

3.2.1 การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจนเช่นวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนเข้มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

3.2.2 การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3.2.3 การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยส่วนรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นเดียวกัน

3.2.4 การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดโครงการป้องกันรักษาป่าและโครงการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหาเป็นต้น ด้วยตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

3.2.5 การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการควบคุมคุณภาพของงานการประเมิน

โครงการ เป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่งซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกอย่างของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์ห้อย่างละเอียด กล่าวคือ ทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอนส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ จะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

3.2.6 การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตาม

โครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3.2.7 การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ

การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารและฝ่ายการเมือง

3.3 ขั้นตอนของการประเมินผลโครงการ

กมล สงวัฒนา (2531, อ้างถึงใน ทินากร เกิดผล, 2554: 17) ได้ศึกษาจากแนวความคิดของนักวิชาการต่างประเทศด้านการประเมินผลพบว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินผล ดังนี้

3.3.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินผล

ในการประเมินผลนั้น พบว่าบางหน่วยงานได้ใช้วัตถุประสงค์โครงการเป็นแนวทางในการประเมินผล ถ้าเป็นการประเมินผลในขณะที่ดำเนินการตามโครงการ (On Going Evaluation) วัตถุประสงค์ในการประเมินก็มักจะต้องการทราบผลสำเร็จของการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนศึกษาทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่หากเป็นการประเมินผลในการดำเนินงานตามโครงการเสร็จแล้ว (Expost Evaluation) วัตถุประสงค์ในการประเมินผลจะกว้างกว่า โดยอาจให้ความสำคัญในเรื่องผลกระทบต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพิ่มขึ้นอีก

3.3.2 การศึกษาวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการ ผู้รับผิดชอบในการประเมินผลจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของโครงการ แผนงาน ตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลเพื่อให้มีความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง

3.3.3 การพิจารณาดัชนีหรือเครื่องชี้วัด ดัชนีหรือเครื่องชี้วัดเป็นสิ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของโครงการ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นเครื่องชี้วัดที่ดีที่สุด ดังนั้น ก่อนเก็บข้อมูลจะต้องจัดทำข้อมูลทุกประเภทให้เป็นเชิงปริมาณมากที่สุด ซึ่งผู้ประเมินต้องร่วมกับเจ้าของโครงการตีความวัตถุประสงค์และกำหนดเครื่องชี้วัดให้สามารถชี้วัดเป็นเชิงปริมาณได้

3.3.4 การเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลโครงการควรพิจารณาในเรื่องหน่วยงานของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์แหล่งข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความ ในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ ควรเลือกสถิติที่เหมาะสมในการศึกษา หรือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ ในกรณีที่ข้อมูลจำนวนมากและหากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องทำการสรุปข้อมูล ความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่ อาจจะนำทฤษฎีหรือตัวแปรมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวด้วย

3.4 รูปแบบการประเมินผล (Evaluation Model)

การประเมินผลโครงการมีหลายรูปแบบ มีความแตกต่างกันตามแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการดำเนินงานของนักวิชาการแต่ละหน่วยจะไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของโครงการแต่ละโครงการ ซึ่งรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักประเมินโครงการ ได้แก่

3.4.1 แบบจำลอง (CIPP Model)

คำว่า “รูปแบบ” หรือแบบจำลอง ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Model” ซึ่งหมายถึงวิธีการที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิแผนผัง ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ (เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี. 2542 : 27)

แบบจำลอง (CIPP Model) ของ Daniel L. Stufflebeam (Worthen and Senders. 1973 : 128-142 ; อ้างอิงมาจาก Daniel L. Stufflebeam. 1970) ซึ่งแนวคิดนี้นำไปสู่การตัดสินใจในการบริหารทุกประเภท ได้แบ่งประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้อง ดำเนินโครงการ

ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการเช่น โครงการอาหารเสริมแก่เด็ก วัยก่อนเรียน เราจะต้องวัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนัก ตลอดจน คุณิตเหากลากเคลื่อน ของเด็กก่อน

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียง ของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์เวลา ฯลฯ รวมทั้ง เทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็น หลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้จะเป็ประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย(Weakness) ของนโยบาย/ แผนงาน/โครงการซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลัง จากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่ กำหนดไว้รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิกขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการแต่การประเมินผล แบบนี้มีได้ให้ความสนใจต่อเรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการเท่าที่ควร

นอกจากนี้ Daniel L. Stufflebeam ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

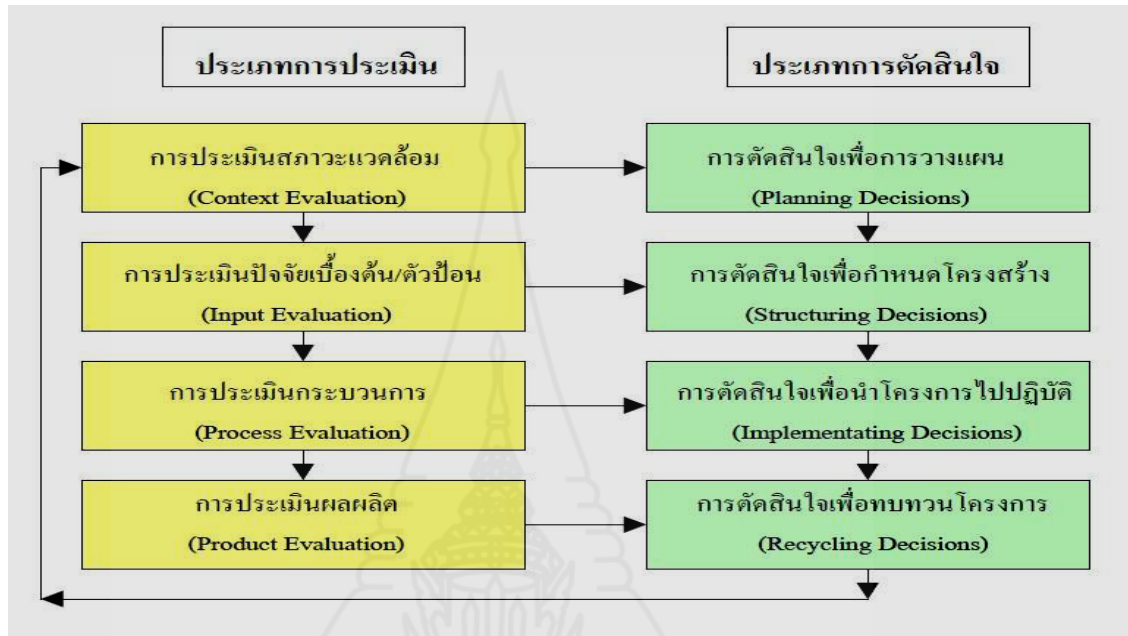
1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมิน สภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการ ของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ(Implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูล จากการประเมินกระบวนการเพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ(Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการ ประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ/ ล้มเลิกหรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาส ต่อไป

จากข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP ทั้ง 4 ประการและประเภทของการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น สรุปความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ

1) หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของการประเมินผลโครงการแบบจำลอง (CIPP Model) การประเมินผลโครงการนั้นต้องมีเกณฑ์และตัวชี้วัด (Indicator) ระดับความสำเร็จของโครงการให้ทราบ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ (วรเดช จันทรศรและไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2541 : 44) มีดังนี้

- (1) เกณฑ์ประสิทธิภาพ (Efficiency) มีตัวชี้วัด เช่น สัดส่วนของผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย ผลผลิตภาพต่อ หน่วยเวลาผลิตภาพต่อกำลังคน ระยะเวลาในการให้บริการ
- (2) เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) มีตัวชี้วัดเช่น ระดับการบรรลุเป้าหมาย ระดับการบรรลุตาม เกณฑ์มาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความเสี่ยงของโครงการ
- (3) เกณฑ์ความพอเพียง (Adequacy) มีตัวชี้วัดเช่น ระดับความพอเพียงของทรัพยากร
- (4) เกณฑ์ความพึงพอใจ(Satisfaction) มีตัวชี้วัดเช่น ระดับความพึงพอใจ
- (5) เกณฑ์ความเป็นธรรม (Equity) มีตัวชี้วัดคือ การให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาส ความเป็นธรรม ระหว่างเพศระหว่างกลุ่มอาชีพ ฯลฯ

(6) เกณฑ์ความก้าวหน้า (Progress) มีตัวชี้วัดเช่น ผลผลิตเปรียบเทียบกับเป้าหมายรวมกิจกรรมที่ทำแล้วเสร็จ ทรัพยากรและเวลาที่ใช้ไป

(7) เกณฑ์ความยั่งยืน (Sustainability) ตัวชี้วัดเช่น ความอยู่รอดของโครงการด้านเศรษฐกิจ สมรรถนะด้านสถาบัน ความเป็นไปได้ในด้านการขยายผลของโครงการ

(8) เกณฑ์ความเสียหายของโครงการ (Externalities) มีตัวชี้วัด เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น สำหรับตัวชี้วัด (Indicators) ความสำเร็จของโครงการนั้น หมายถึงข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการจะวัดหรือประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการจะศึกษา โดยจะมีการระบุลักษณะที่ค่อนข้าง เป็นรูปธรรม ทั้งส่วนที่มีลักษณะเชิงปริมาณ และส่วนที่แสดงลักษณะเชิงคุณภาพ

2) หลักการสร้างตัวชี้วัดที่ดี ในการสร้างตัวชี้วัดที่ดีจำเป็นต้องมีหลักการที่ใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการ ดังนี้

- (1) เลือกใช้/ สร้างตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนที่สำคัญเท่านั้น
- (2) คำอธิบาย หรือการกำหนดตัวชี้วัดควรเป็นวลีที่มีความชัดเจน
- (3) ตัวชี้วัดอาจจะกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพก็ได้
- (4) ควรนำจุดประสงค์ของโครงการ หรือประเด็นการประเมินมากำหนด

ตัวชี้วัด

(5) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดควรรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- 1) ผลกระทบทางบวก/ เป็นผลที่คาดหวังจากการมีโครงการ
- 2) ผลกระทบทางลบ / เป็นผลที่ไม่คาดหวังจากโครงการ

เกณฑ์ตัวชี้วัดดังกล่าวนี้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ดี ซึ่งจะ ครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถวัดถึงความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐได้ซึ่งในทาง ปฏิบัตินักประเมินผล จะต้องนำเกณฑ์และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะ และบริบท ของโครงการด้วย และ

จากการศึกษาถึงแนวคิดการประเมิน โครงการของ Daniel L. Stufflebeam สรุปได้ว่ารูปแบบ การประเมิน โครงการแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงาน อย่างครบวงจร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นจัดทำเป็นสารสนเทศ เพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันทั่วถึง โดยแบ่งเป็น 4 ด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3.4.2 แนวความคิดและแบบจำลองของ R.W. Tyler

R.W. Tyler (อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์:2549) เป็นนักประเมินรุ่นแรกๆ ในปี ค.ศ. 1930 และเป็นผู้ที่เริ่มต้นบุกเบิกแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการ เขามีความเห็นที่ “การประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (Performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้” โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุมและจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง จากคำจำกัดความของการประเมินดังกล่าวแล้วนี้จะเห็นได้ว่า มีแนวความคิดเห็นว่า โครงการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) เรียกว่า Tyler’s Goal Attainment Model

ซึ่งต่อมาปี 1950 ได้มีรูปแบบ มาใช้เป็นกระบวนการตัดสินใจการบรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำการประเมิน (R.W. Tyler.1950) เรียกว่า “Triple Ps Model” ดังนี้

P-Philosophy & Purpose -ปรัชญา/จุดมุ่งหมาย

P-Process -กระบวนการ

P-Product -ผลผลิต

ในการประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษาได้โดยการประเมินความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ว่าปรัชญา/จุดมุ่งหมายของโครงการมีความสัมพันธ์กับกระบวนการและผลผลิตหรือไม่ ถ้าประเมินเป็นส่วน ๆ ก็จะประเมินในด้านประสิทธิภาพของปรัชญา/จุดมุ่งหมาย และกระบวนการประเมินประสิทธิภาพของผลผลิตว่าตรงกับปรัชญา/จุดมุ่งหมายหรือไม่ มีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นต้น

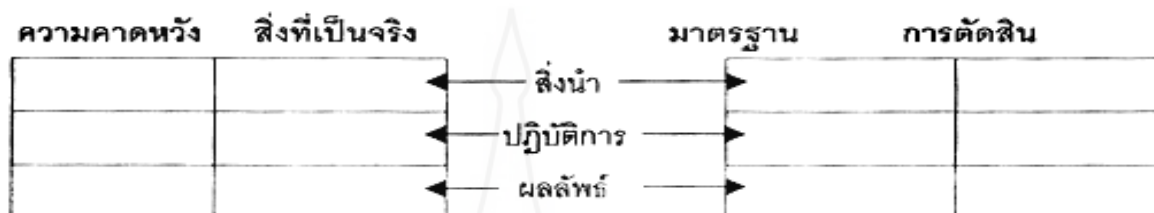
3.4.3 แนวความคิดของ Stake

แนวความคิดของ Robert E. Stake (อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์:2549) คำนึงถึงความต้องการสารสนเทศ ที่แตกต่างกันของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการประเมินโครงการ ผู้เกี่ยวข้องคนหนึ่ง อาจต้องการทราบเกี่ยวกับความแน่นอนและสอดคล้องในการวัด เพื่อการประเมินนั้นๆ ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องคนอื่น อาจต้องการทราบทิศทางการดำเนินงานของโครงการหรือผู้ใช้ผลผลิตของโครงการอาจมีความต้องการอีกรูปหนึ่ง สำหรับนักวิจัยอาจต้องการสารสนเทศที่แตกต่างไปจากผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพราะการประเมินนั้นเพื่อที่จะรู้เรื่องราวต่างๆ ของโครงการอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ดังนั้น การประเมินโครงการจึงต้องมีการบรรยายเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดเพื่อให้ครอบคลุมถึงสารสนเทศที่จะต้องสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำไปสู่

การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น จึงเสนอรูปแบบของการประเมินโครงการอย่างมีระบบ โดยการบรรยายและตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับโครงการตามหลักการของโครงการนั้น ๆ

Stake ได้ตั้งชื่อแบบจำลองในการประเมินผลของเขาว่า แบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model) ดังแสดงในภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model)

ที่มา: สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537, หน้า 181)

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่า Stake ได้เน้นว่า การประเมินโครงการจะต้องมี 2 ส่วน คือ การบรรยาย (Descriptive) และการตัดสินคุณค่า (Judgment)

ในภาคการบรรยายนั้น ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1) เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) เป้าหมายที่ครอบคลุมนโยบายทั้งหมด สำหรับการประเมินการศึกษาไม่ควรจะสนใจเป้าหมายเฉพาะในแง่พฤติกรรมของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย

2) สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วนเช่นกัน คือ สิ่งนำ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์

ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงหรือความตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ในภาคการตัดสินคุณค่า เป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ

1) เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจะเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม

2) เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม

ถ้าผู้ประเมินไม่สามารถหามาตรฐานที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ ก็ต้องพยายามหาโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบบจำลองนี้มุ่งเน้นความสอดคล้อง และความสมเหตุสมผลของเมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่า สำหรับความสอดคล้องนั้น มี 2 ลักษณะ คือ

1) Contingence เป็นความสอดคล้องเชิงเหตุผล จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตามของ Stake

2) Congruence เป็นความสอดคล้องที่ปรากฏขึ้นจริง หรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (empirical) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตามของ Stake

ข้อดีสำหรับรูปแบบของการประเมินของ Stake คือ เสนอวิธีการประเมินเป็นระบบ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลเชิงบรรยาย และตัดสินคุณค่า มีมาตรฐานในการประเมินปรากฏชัดเจน แต่มีข้อจำกัดคือ เซลล์บางเซลล์ของเมตริกมีความคาบเกี่ยวกัน และความแตกต่างระหว่างเซลล์ไม่ชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโครงการได้

ในการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพัทธนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลอง CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam โดยกำหนดการประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการพัทธนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป

4. โครงการพัทธนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

โครงการพัทธนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เดิมมีชื่อเต็มว่า โครงการพัทธนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยและผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตาม โครงการดังกล่าวเพื่อให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีเนื้อหา ดังนี้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2556)

4.1 ความเป็นมา

คำแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 กำหนดให้มีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรก คือ การพัทธนี้ครัวเรือนของเกษตรกรรายย่อยและผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท อย่างน้อย 3 ปี และปรับโครงสร้างหนี้สำหรับผู้ที่มีหนี้เกิน 500,000 บาท รวมทั้งจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพและแผนการปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร เพื่อสร้างโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถใช้หนี้คืนได้

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 มีมติเห็นชอบให้ดำเนิน โครงการ พักหนี้เกษตรกรรายย่อยและผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ที่ดำเนินการโดย สถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง ได้แก่ (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) (2) ธนาคารออมสิน (3) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) (4) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) (5) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.) และ (6) บริษัท ตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (บตท.)

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 เห็นชอบตามที่กระทรวงการคลัง เสนอเพิ่มเติมว่าเห็นควรปรับปรุงคุณสมบัติของลูกหนี้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการนโยบาย พักหนี้ควรครอบคลุมเกษตรกรรายย่อยที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือสถาบันเกษตรกรอื่นด้วย มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาในรายละเอียด โดยให้กำหนดเงื่อนไข คุณสมบัติลูกหนี้ที่เข้าพักหนี้หรือลดภาระหนี้และเงื่อนไขโครงการเป็นเช่นเดียวกับโครงการพักหนี้ สถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 6 แห่ง

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2556 เห็นชอบ

- 1) โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาทผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
- 2) กรอบวงเงินงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการระหว่างปีงบประมาณ ปีพ.ศ. 2556–2558 (ระยะเวลา 3 ปี) รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,684.714 ล้านบาท

4.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อบรรเทาภาระหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและมีปัญหาการส่งชำระหนี้ ทั้งสถานะหนี้ปกติและหนี้ค้างชำระ
- 2) เพื่อพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ให้สามารถส่งชำระหนี้ให้แก่ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรได้ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

4.3 ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558

4.4 คุณสมบัติของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

- 1) เป็นสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมงสหกรณ์ปศุสัตว์ และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
- 2) มีหนี้ต้นเงินคงค้างกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ณ วันที่ยื่นความจำนงสมัครเข้าร่วมโครงการฯ คือหนี้ปกติทุกสัญญารวมกันไม่เกิน 500,000 บาท หรือหนี้ค้างชำระทุกสัญญา รวมกันไม่เกิน 500,000 บาท (กำหนดวันที่ให้ยื่นความจำนงสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 20 สิงหาคม 2555) หากสมาชิกรายใดมีหนี้ต้นเงินคงค้างกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ทั้งหนี้ค้างชำระและหนี้ปกติให้เลือกเฉพาะหนี้ค้างชำระเข้าร่วมโครงการเท่านั้น

4.5 ความหมายของหนี้ตามโครงการ

- 1) หนี้ค้างชำระ หมายถึง หนี้ที่สมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเวลาที่สัญญากำหนด แต่ยังไม่ถึงขั้นตอนการดำเนินคดี (ตั้งแต่ยื่น โนติสถึงเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินคดีทางศาล)
- 2) หนี้ปกติ หมายถึง หนี้ที่ยังไม่ครบกำหนดชำระตามสัญญาเงินกู้

4.6 สัญญาเงินกู้ตามโครงการ

- 1) วัตถุประสงค์ตามสัญญาเงินกู้ ต้องไม่เป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยหรือการต่อเติมปรับปรุงที่อยู่อาศัย
- 2) ไม่เป็นหนี้สัญญาเงินกู้ที่เคยได้รับการช่วยเหลือตามนโยบายภาครัฐในลักษณะเดียวกันอยู่ก่อนแล้ว
- 3) ไม่เป็นหนี้สัญญาเงินกู้ที่อยู่ในขั้นตอนการดำเนินคดี

4.7 การจ่ายชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐบาล รัฐบาลจะจ่ายดอกเบี้ยแทนสมาชิก ดังนี้

- 1) รัฐบาลจะชดเชยดอกเบี้ยให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรสำหรับหนี้ค้างชำระในอัตราร้อยละ 4 ต่อปีของมูลหนี้ที่คงเหลืออยู่จริง เป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558
- 2) รัฐบาลจะชดเชยดอกเบี้ยให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรสำหรับหนี้ปกติในอัตราร้อยละ 3 ต่อปีของมูลหนี้ที่คงเหลืออยู่จริง เป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558
- 3) ภาระค่าปรับ และดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นก่อนหน้าของทุกสัญญาที่คงเหลือจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2555 สมาชิกต้องรับภาระเอง
- 4) การจ่ายดอกเบี้ยชดเชยจากการพักชำระหนี้/ลดภาระหนี้ของสมาชิก รัฐบาลจะจ่ายชดเชยเฉพาะสัญญาที่แจ้งเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ณ วันที่ยื่นความจำนงสมัครเข้าร่วมโครงการและเป็นไปตามมูลหนี้ที่คงเหลืออยู่จริงเท่านั้น

4.8 ข้อกำหนดและสิทธิของสมาชิกระหว่างเข้าร่วมโครงการ

4.8.1 สมาชิกมีสิทธิขอกู้เงินเพิ่มใหม่ได้ในอัตราดอกเบี้ยปกติ ณ วันที่ได้รับอนุมัติการกู้เพิ่ม ทั้งนี้ เป็นไปตามความสามารถการส่งชำระหนี้ของสมาชิกโดยอยู่ในดุลพินิจของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรซึ่งสัญญาเงินกู้เพิ่มจะไม่ได้รับการชดเชยดอกเบี้ยจากโครงการ

4.8.2 การใช้สิทธิจากการพักหนี้/ลดภาระหนี้ของสมาชิกทุกสัญญาจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้แจ้งความจำนงไว้ตลอดระยะเวลาโครงการ (ห้ามเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการพักหนี้/ลดภาระหนี้)

4.8.3 กรณีหนี้ค้างชำระ ในระหว่างเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

1) ให้สมาชิกพักต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยรัฐบาลจะชดเชยดอกเบี้ยให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ของมูลหนี้ที่คงเหลืออยู่จริง ส่วนจำนวนดอกเบี้ยที่เกินกว่าการชดเชยจากรัฐบาล ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเรียกเก็บจากสมาชิก ทั้งนี้ การเรียกเก็บดอกเบี้ยจากสมาชิก สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะเรียกเก็บเมื่อครบกำหนดชำระตามสัญญาหรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาโครงการฯ ให้อยู่ในดุลพินิจของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

2) สมาชิกที่เป็นหนี้ค้ำชำระทุกรายจะต้องเข้ารับการอบรมฟื้นฟูอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพ พร้อมทั้งจัดทำแผนการชำระหนี้ร่วมกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สมาชิกสามารถชำระหนี้คืนตามแผนการชำระหนี้ใหม่หลังจาก 12 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดการอบรมฟื้นฟูอาชีพ ทั้งนี้ รูปแบบการอบรมฟื้นฟูอาชีพเป็นไปตามมติคณะกรรมการบริหารกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ภายใต้โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรกำหนด

4.8.4 กรณีหนี้ปกติ ในระหว่างเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้เงินกู้ในแต่ละสัญญา สมาชิกมีหน้าที่ต้องส่งชำระต้นเงินหรือดอกเบี้ยส่วนที่เหลือจากการชดเชยจากรัฐบาลให้เสร็จสิ้นก่อนที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะขอเบิกเงินชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐบาลแล้วแต่กรณี ดังนี้

1) **พักต้นเงิน** สมาชิกจะต้องส่งชำระดอกเบี้ยส่วนที่เหลือจากการชดเชยจากรัฐบาลให้ครบถ้วนทุกสัญญาตามกำหนดในสัญญา หรือ

2) **ไม่พักต้นเงิน** สมาชิกจะต้องชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยส่วนที่เหลือจากการชดเชยจากรัฐบาลให้ครบถ้วนทุกสัญญาตามกำหนดในสัญญา

4.9 สมาชิกต้องออก (พ้น) โครงการ

หากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขโครงการ ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรตัดสิทธิสมาชิกออกจากโครงการ และรัฐบาลจะงดการชดเชยดอกเบี้ยให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรสำหรับสัญญาที่ผิดเงื่อนไขตามที่แจ้งเข้าโครงการ คือ อัตราร้อยละ 4 ต่อปี สำหรับหนี้ค้ำชำระ และอัตราร้อยละ 3 สำหรับหนี้ปกติ ดังนี้

4.9.1 กรณีหนี้ปกติ คือ

1) เลือกพักต้นเงิน ไม่ชำระดอกเบี้ยส่วนที่เกินกว่าการชดเชยจากรัฐบาล ให้ครบถ้วนทุกสัญญาตามกำหนดในสัญญา

2) เลือกไม่พักต้นเงิน ไม่ชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยส่วนที่เกินกว่าการชดเชยจากรัฐบาลให้ครบถ้วนทุกสัญญาตามกำหนดในสัญญา

4.9.2 หนี้ค้ำชำระ คือ

1) สมาชิกไม่เข้าร่วมการอบรมฟื้นฟูอาชีพหรือไม่ผ่านการอบรมฟื้นฟูอาชีพ

2) สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ตามแผนชำระหนี้ใหม่แก่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรได้

4.10 เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ

4.10.1 การสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในดุลพินิจของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

4.10.2 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะต้องพักชำระหนี้ต้นเงินให้แก่สมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องไม่ติดตามเร่งรัดเรียกชำระหนี้ต้นเงินของสัญญาที่อนุมัติให้เข้าร่วมโครงการจากสมาชิกตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึง 30 กันยายน 2558 เป็นระยะเวลา 3 ปี เว้นแต่ สมาชิกจะสมัครใจนำเงินมาส่งชำระหนี้

4.10.3 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขโครงการที่กำหนดไว้ให้ถูกต้อง ครบถ้วน

4.10.4 หากภายหลังสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้มีการตรวจสอบพบว่าการเบิกรับเงินชดเชยดอกเบี้ยหรือลดภาระหนี้ตามโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ คลาดเคลื่อนมากกว่าความเป็นจริง หรือพบว่าสมาชิกรายใดมีคุณสมบัติไม่ตรงตามเงื่อนไขโครงการกำหนด จะถือว่าสมาชิกรายนั้นขาดคุณสมบัติ ไม่มีสิทธิได้รับเงินชดเชยดอกเบี้ยจากโครงการฯ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องรับผิดชอบส่งคืนเงินงบประมาณจำนวนดังกล่าวให้กรมส่งเสริมสหกรณ์โดยเร็ว

4.11 ขั้นตอนการดำเนินงาน

4.11.1 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรรับสมัครสมาชิกที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 20 สิงหาคม 2555

4.11.2 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรตรวจสอบคุณสมบัติสมาชิกให้ถูกต้อง ครบถ้วน แล้วรายงานข้อมูลให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ผ่านระบบ intranet ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2555

4.11.3 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรรวบรวมสรุปรายละเอียดสมาชิกที่สมัครเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกเข้าร่วมโครงการ แล้วประกาศรายชื่อสมาชิกที่ได้รับอนุมัติ ณ สำนักงานของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร และให้สำเนาส่งสำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1, 2 เพื่อจัดทำเป็นประกาศต่อไป

4.11.4 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องจัดทำเอกสารการพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้ให้สมาชิก (บันทึกต่อท้ายสัญญากู้เงิน) ตามสัญญาเงินกู้ที่แจ้งเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558 เป็นระยะเวลา 3 ปี ตามกรณี คือ

1) กรณีหนี้ค้างชำระ

(1) ให้พักต้นเงินและดอกเบี้ยสัญญาเงินกู้ของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

(2) สมาชิกจะต้องนำต้นเงินที่พักหนี้มาจัดทำแผนส่งชำระหนี้ร่วมกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรหลังจากได้รับการอบรมฟื้นฟูอาชีพ

2) กรณีหนี้ปกติ

(1) พักต้นและลดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีตามมูลหนี้ต้นเงินที่คงเหลืออยู่จริงเป็นระยะเวลา 3 ปี

(2) ไม่พักต้นและลดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ตามมูลหนี้ต้นเงินที่คงเหลืออยู่จริงเป็นระยะเวลา 3 ปี

4.11.5 เพื่อมิให้ความช่วยเหลือสมาชิกเกิดความซ้ำซ้อน ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจัดทำทะเบียนลูกหนี้ที่เข้าร่วมโครงการ ไว้เป็นการเฉพาะโดยให้ แยกทะเบียนลูกหนี้รายตัว (แผ่นการ์ด) ที่ประทับตรา“ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด” ให้เห็นชัดเจน เพื่อสะดวกในการตรวจสอบ ค้นหาและติดตามผลการดำเนินงานในภายหลัง

4.11.6 สหกรณ์ /กลุ่มเกษตรกรจัดทำทะเบียนหนี้ของสมาชิกที่เข้าโครงการในแต่ละกรณี ตามแบบที่กำหนดเพื่อขอเบิกเงินชดเชยดอกเบี้ย

4.11.7 เปิดบัญชีรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อรองรับเงินชดเชยดอกเบี้ยที่รัฐบาลจ่ายแทนให้แก่สมาชิกตามโครงการ

4.11.8 กรณีที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรรับชำระดอกเบี้ยจากสมาชิกไว้ก่อนแล้ว ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจ่ายคืนดอกเบี้ยส่วนที่จะได้รับการชดเชยคืนให้กับสมาชิกก่อนจึงจะทำการขอเบิกชดเชยดอกเบี้ยจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1, 2 ได้

4.11.9 สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1, 2 ต้องตรวจสอบข้อมูลทะเบียนหนี้ของสมาชิกที่เข้าโครงการในแต่ละกรณีก่อนเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

4.11.10 สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1 – 2 จัดทำรายงานสรุปผลการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยในแต่ละกรณีเป็นรายเดือนตามแบบที่กำหนด (กรมจะแจ้งพร้อมการจัดสรรเงินงบประมาณ)

4.11.11 สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1 – 2 ติดตามและนิเทศงานตาม โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยๆ และกำกับการจ่ายเงินงบประมาณ

4.12 การปฏิบัติทำบัญชี ให้เป็นไปตามคำแนะนำของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

4.13 เอกสารประกอบการเบิกจ่ายของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ และได้พักหนี้หรือลดภาระหนี้ให้สมาชิกเมื่อได้ตรวจสอบคุณสมบัติและจัดทำเอกสารประกอบถูกต้อง ครบถ้วนแล้ว จะเบิกเงินชดเชยดอกเบี้ยจากการพักหนี้หรือลดภาระหนี้จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานครพื้นที่ 1, 2 ต้องจัดทำเอกสารประกอบการเบิกเงินตามโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.13.1 หนังสือสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ขอเบิกเงินชดเชยดอกเบี้ยพักหนี้หรือลดภาระหนี้โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

4.13.2 ทะเบียนลูกหนี้ที่เข้าร่วมโครงการทุกประเภท โดยให้แสดงรายละเอียด คือ รายชื่อสมาชิก เลขที่สัญญาต้นเงินคงเหลือ อัตราดอกเบี้ยที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรคิดกับสมาชิก ระยะเวลาการค่านวดดอกเบี้ย ระบุตั้งแต่วันที่ถึงวันที่ จำนวนวันในการค่านวดดอกเบี้ย (วัน) จำนวนดอกเบี้ย (บาท) ให้ครบถ้วนตามแบบที่กำหนด

4.13.3 สำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการครั้งที่มิมมติให้สมาชิกเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

4.13.4 สำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการครั้งที่มิมมติขอเบิกเงินชดเชยดอกเบี้ยการพักหนี้หรือลดภาระหนี้ โดยระบุรายละเอียดจำนวนสมาชิกตามทะเบียนลูกหนี้ในข้อ 13.2 ต้นเงินคงเหลือรวม(บาท) จำนวนดอกเบี้ยขอรับการชดเชยจากรัฐบาลรวม (บาท)

4.13.5 สำเนาหน้าบัญชีแยกประเภท หรือบททดลองที่แสดงบัญชี “ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด”

4.13.6 เอกสารประกอบการเบิกจ่ายของสมาชิก ประกอบด้วย

1) สำเนาบัญชีย่อยลูกหนี้รายตัว (แผ่นการ์ด) ที่แสดงยอดคงเหลือที่เป็นปัจจุบัน ถึงวันที่ขอเบิกดอกเบี้ยชดเชย โดยให้ระบุอัตราดอกเบี้ยชดเชยในแผ่นการ์ดของแต่ละประเภท

2) สำเนาหนังสือสัญญาเงินกู้

3) สำเนาบันทีกต่อท้ายหนังสือสัญญาเงินกู้ (แบบแสดงความจำนงขอพักต้นหรือไม่พักต้น และลดดอกเบี้ย)

4.14 การเบิกจ่ายเงินชดเชย

1) ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจัดทำเอกสารสำหรับเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยเป็นรายปีทั้งจำนวน และหากภายหลังได้มีการตรวจสอบจากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเบิกรับเงินชดเชยดอกเบี้ยตามโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

ครั้งนี้ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีความคลาดเคลื่อนมากกว่าความเป็นจริง หรือพบว่าสมาชิกรายใดมีคุณสมบัติไม่ตรงตามเงื่อนไขโครงการกำหนดจะถือว่าสมาชิกรายนั้นขาดคุณสมบัติ ไม่มีสิทธิได้รับเงินชดเชยดอกเบี้ยหรือลดภาระหนี้จากโครงการฯ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องรับผิดชอบส่งคืนเงินงบประมาณจำนวนดังกล่าวให้กรมส่งเสริมสหกรณ์โดยเร็ว

2) ในปีแรกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องส่งเอกสารตามข้อ 13. รายการที่ 13.1-13.5 และ 13.6 (1) ให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1, พื้นที่ 2 ครบทุกรายการ ส่วนรายการที่ 13.6(2) และ 13.6(3) ให้แต่ละสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจัดเก็บไว้ที่แฟ้มรายละเอียดลูกหนี้ (เป็นเอกสารประกอบการเบิกจ่าย)

3) สำหรับในปีต่อไป สมาชิกของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ยังมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยชดเชยจากการพักหนี้หรือลดภาระหนี้ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร จัดส่งเฉพาะเอกสารหมายเลข 13.1,13.2,13.4,13.5 และ13.6 (1) และให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1,พื้นที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร พร้อมทั้ง คำนวณดอกเบี้ยชดเชยก่อนการเบิกจ่าย และให้นำสำเนาลูกหนี้อย่อยรายตัวของแต่ละรายไปเก็บไว้ด้วยกันตั้งแต่บัญชีแรกที่ขอเบิกจนถึงสิ้นสุด ทั้งนี้ เพื่อความประหยัดและสะดวกต่อการติดตาม ตรวจสอบ

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประสานกับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติและเงื่อนไขต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ ให้แก่สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยโครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558 จังหวัดอุดรดิตถ์มีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 22 แห่ง มีเกษตรกรรายย่อยที่เป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 14,642 ราย แบ่งเป็น 1) สมาชิกที่มีหนี้ปกติแต่เลือกไม่พักชำระต้นเงินและได้รับชดเชยดอกเบี้ย 3% จำนวน 10,549 ราย 2) สมาชิกที่มีหนี้ปกติแต่เลือกพักชำระต้นเงินและได้รับชดเชยดอกเบี้ย 3% จำนวน 5,895 ราย และ 3) สมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ โดยได้รับชดเชยดอกเบี้ย 4% และเข้ารับการอบรมกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 1,080 ราย ได้รับจัดสรรงบประมาณจากกรมส่งเสริมสหกรณ์จำนวนทั้งสิ้น 56,490,209.04 บาท (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการจัดการสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, 2559) ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 สรุปผลการเบิกจ่ายงบประมาณ โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ฯ

ปี/ปีงบประมาณ	หนี้ค้างชำระ		หนี้ปกติ				กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ	
	จำนวน (ราย)	เบิกจ่าย (บาท)	พักชำระค้ำ		ไม่พักชำระค้ำ		จำนวน (ราย)	เบิกจ่าย (บาท)
			จำนวน (ราย)	เบิกจ่าย (บาท)	จำนวน (ราย)	เบิกจ่าย (บาท)		
ปีที่ 1 (2556)	1,080	2,146,314.33	5,895	16,030,787.25	7,667	27,096,114.93	762	2,286,000
ปีที่ 2 (2557)	692	1,466,396.38	4,374	12,701,824.00	1,898	2,968,586.48	-	-
ปีที่ 3 (2558)	594	960,007.21	3,740	9,823,310.00	984	1,493,670.63	-	-
รวม	2,366	4,572,718	14,009	38,555,921	10,549	31,558,372.04	762	2,286,000

ที่มา: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการจัดการสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี,
2560

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกวรรณ ชีรสาสตร์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร หลังการพักชำระหนี้ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” โดยความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2544-2547 และ 2) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ในรอบปี พ.ศ. 2545 ของเกษตรกรอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ เป็นโครงการภายใต้นโยบายพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของรัฐบาล ตั้งแต่ปี 2544-2547 เพื่อเป็นการฟื้นฟูอาชีพการเกษตรให้แก่เกษตรกร โดยให้มีรายได้ มีเงินออม และสามารถชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ

การศึกษานี้มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำนวน 284 คน กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติโครงการจำนวน 116 คน และกลุ่มที่ 2 เกษตรกรสมาชิกโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้รับการช่วยเหลืออุดหนุนปัจจัยการผลิตปี 2545 จำนวน 168 คน ได้โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

ด้านการบริหารจัดการโครงการปรากฏว่า โครงการมีการวางแผนปฏิบัติงานทั้งในส่วนกลางและในระดับพื้นที่ การบริหารโครงการใช้องค์กรเดิม และจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ คณะทำงานติดตามประเมินผล คณะทำงานบูรณาการแผนถ่ายทอดเทคโนโลยี คณะทำงานตรวจสอบปัจจัยการผลิต โดยเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการจัดองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่รับทราบโครงการในฐานะผู้ปฏิบัติ การอำนวยความสะดวกโครงการมีการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชา โดยการปฐมนิเทศพร้อมแสดงความคาดหวังกับการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีระบบการประสานงานแบบเป็นทางการ ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง มีระบบการรายงานที่ชัดเจน โดยกำหนดระยะเวลารายปักษ์ รายเดือน รายปี ซึ่งนำเสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาระดับจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น เจ้าหน้าที่จึงมีความเห็นว่าการรายงานมีประโยชน์ต่อโครงการน้อย ในด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ปรากฏว่าหน่วยงานผู้ปฏิบัติได้รับการจัดสรรงบประมาณ และไม่เพียงพอ แต่ไม่มีปัญหาในการใช้เงินตามวงงบประมาณ ความเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการระบุว่าโครงการประสบผลสำเร็จปานกลาง และต้องการให้จัดทำโครงการในลักษณะนี้อีก

ด้านการประเมินผลการดำเนินงานโครงการของเกษตรกรอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม นั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่เกษตรกรเลือกกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ปัก และประมง ได้รับการอุดหนุนปัจจัยการผลิตเป็นเงินสด โดยจัดหาปัจจัยเองตามต้องการ และพบว่าปัจจัยการผลิตที่ได้รับช่วยเพิ่มผลผลิต เกษตรกรสมาชิกโครงการส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี และได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพบ้าง ส่วนเรื่องรายได้ของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ ปรากฏว่ามีรายได้เพิ่มทุกกลุ่มอาชีพที่เลือกฟื้นฟูยกเว้นกลุ่มอาชีพประมง กล่าวคือ มีรายได้ก่อนเข้าโครงการรวมเฉลี่ยจากฐานประชากรทั้งหมดครอบครัวละ 7,733.82 บาท เปรียบเทียบกับรายได้รวมเฉลี่ยหลังเข้าโครงการครอบครัวละ 7,778.95 บาท และมีเงินออมครัวเรือนละ 8,760.00 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าจะนำเงินออมนี้ไปชำระคืน ธ.ก.ส. ตามกำหนด

สิ่งที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ในด้านกระบวนการบริหารจัดการโครงการเป็นเพียงความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการเท่านั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่ากระบวนการบริหารจัดการโครงการเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการตามรูปแบบ POSDCORB โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและดำเนินงานแบบบูรณาการ ส่วนผลการดำเนินตามโครงการของเกษตรกรนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นการบริหารจัดการ โดยเกษตรกรในเรื่องการวางแผนการผลิตและการใช้จ่ายเงินอุดหนุนปัจจัยการผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ ซึ่งหลักการนี้ได้นำไปใช้ใน

โครงการช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลแล้ว เช่นปัญหาอุทกภัย เป็นต้น

ณัฐภูมิปัญญา สมุหเสนาโต (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของสหกรณ์การเกษตรป่าบอน จำกัด จังหวัดพัทลุง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สภาพทั่วไปของสมาชิก 2) ผลการดำเนินงานของโครงการ และ 3) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของสหกรณ์การเกษตรป่าบอน จำกัด จังหวัดพัทลุง

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 125 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

ผลการศึกษาในด้านบริบทพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี สำเร็จ

การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลักทำสวนยางพารา และอาชีพรองเลี้ยงสัตว์ มีที่ดินเป็นของตนเอง ขนาดพื้นที่ถือครอง 11 - 15 ไร่ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระหว่าง 5 - 10 ปี 2) ผลการดำเนินงาน โครงการต่อสมาชิก หลังเข้าร่วมโครงการสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อปีเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนต่อปี ลดลง หนี้สินเฉลี่ยลดลง เงินออมเพิ่มขึ้น และโดยภาพรวมสมาชิกมีความพึงพอใจในระดับปานกลางต่อโครงการทั้งในกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ส่วนผลการดำเนินงานโครงการต่อสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นเนื่องจากสมาชิกมีเงินมาชำระหนี้ได้ตามกำหนด อัตราการเติบโตของทุนของสหกรณ์และอัตราเงินออมต่อสมาชิกมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะเดียวกันอัตราหนี้สินต่อสมาชิกสูงกว่ามาตรฐานมาก แต่อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดมีแนวโน้มลดลง สหกรณ์จึงควรระมัดระวังในการให้สินเชื่อแก่สมาชิกในอนาคต 3) ปัญหาอุปสรรคในกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย ส่วนใหญ่คือการให้ความช่วยเหลือสมาชิกไม่ต่อเนื่อง และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ เงินฟื้นฟูอาชีพได้น้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูอาชีพ สำหรับข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย คือ ควรให้เงินชดเชยดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ คือ ควรให้เงินฟื้นฟูอาชีพเพิ่มขึ้น

ปราณี พวงตรง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยพ.ศ. 2544 – 2547 ในเขตพื้นที่อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการฯ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน โครงการฯ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการฯ

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร จำนวน 206 คน และพนักงาน จำนวน 12 คน ส่วนการประมวลผลข้อมูลใช้

โปรแกรม SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยรวม และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานโครงการฯ โดยรวมประสบความสำเร็จอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ 1) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ อยู่ในระดับสูง 2) ผลการดำเนินงานโครงการฯ ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากเกษตรกรมีความเห็นว่าโครงการฯ ยังไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด ได้แก่ความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไม่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง 3) ความพร้อมให้บริการของพนักงานได้รับการประเมินอยู่ในระดับสูง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการฯ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดต่อไปนี้ 1) การควบคุมโครงการ มีความสัมพันธ์กับความพร้อมให้บริการของพนักงาน โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) ลักษณะการบริการของโครงการมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการด้านความพึงพอใจของเกษตรกร โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการบริการที่มีความเหมาะสม ความต่อเนื่อง ความสะดวกสบาย และความพร้อมให้บริการ 3) ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการด้านประสิทธิผลของโครงการฯ โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของโครงการฯ

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ในช่วงระยะเวลาที่พักชำระหนี้เกษตรกรขาดระเบียบวินัยทางการเงิน และขาดความร่วมมือ ทำให้การดำเนินงานตามโครงการไม่ปฏิบัติตามแผนงานโครงการฯ 2) ช่วงระยะเวลาที่พนักงานออกเยี่ยมเยียนเกษตรกร ไม่สัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกร 3) เกษตรกรให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง 4) พนักงานของ ธ.ก.ส. ที่รับผิดชอบดูแล และเป็นผู้ปฏิบัติงานโครงการฯ มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้การออกเยี่ยมเยียนติดตาม ประเมินผลโครงการไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

ทินากร เกิดผล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (2) พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร (3) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ และ (4) ทศนคติของเกษตรกรต่อโครงการฯ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 120 ราย ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ t

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.0 ปี มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.2 คน เป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา จำนวน 1.5 คน/ครัวเรือน และเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน จำนวน 2.5 คน/ครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 70.00 ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองมีทั้งในภาคและนอกภาคการเกษตร เช่น ทำนา ทำประมง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 15.8 ไร่/ครัวเรือน โดยใช้ทำสวนยางพารามากที่สุดเฉลี่ย 9.0 ไร่/ครัวเรือน นอกจากนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว เกษตรกรยังเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นอีก เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ช.ก.ส. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งองค์กรหรือสถาบันการเงินเหล่านั้นตั้งอยู่ใกล้บ้าน มีความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ของเกษตรกรเฉลี่ย 9.3 ปี เกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์หลายด้าน เช่น ด้านสินเชื่อ ด้านเงินฝาก ด้านธุรกิจซื้อ ด้านธุรกิจขายและด้านการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทุกคนมีคุณสมบัติตามที่กำหนด กล่าวคือ มีหนี้เงินกู้ รวมทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท เกษตรกรรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ได้รับคำแนะนำและชักชวนเข้าร่วมโครงการ จากบุคลากรของสหกรณ์เอง คือ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการ มีความเหมาะสมแล้ว เกษตรกรร้อยละ 72.50 มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย

ผลที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ ด้านรายได้สุทธิ ภาวะหนี้สิน และ เงินออม หลังเข้าร่วมโครงการ พบว่าเกษตรกรมีรายได้สุทธิเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือเพิ่มขึ้น 52,714 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ยลดลง 17,893 บาท/ครัวเรือน/ปี แต่ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.317$) และมีเงินออมเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือ เพิ่มขึ้น 12,457 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพตามแผนฟื้นฟูอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำนา กลุ่มทำสวน เป็นต้น และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์และชุมชนมากขึ้น

ทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีระดับทัศนคติ ปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็น 3.22 กล่าวคือ มีความเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาด้านหนี้สิน และความยากจนของเกษตรกรได้ ทำให้เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพ อีกทั้งเกษตรกรยังได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการได้

ชัชวาล วุฒิเมธี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด” ใช้กรอบแนวคิดตามแบบประเมินผลโครงการชิปปี้ (CIPP model) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลความเหมาะสมของโครงการใน 4 ด้านคือ ด้านบริบท (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ด้านกระบวนการ (process) ด้านผลผลิต (product) และผลกระทบ (impact) ที่เกิดจากนโยบายพักชำระหนี้แก่เกษตรกรที่เป็นผลกระทบโดยตรง หรือผลกระทบในด้านอื่น ๆ กับ ธ.ก.ส. ในการศึกษาใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานตามโครงการ จำนวน 8 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยของ ธ.ก.ส. สาขาอำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 136 คน ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาด้านบริบท พบว่าความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสมบูรณ์ ความชัดเจน ความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในด้านปัจจัยนำเข้า พบว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ ในด้านความรู้ ความสามารถของพนักงาน ความเพียงพอเหมาะสมของงบประมาณ ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ ความสามารถในการบริหารโครงการและความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านกระบวนการ พบว่ามีความสอดคล้องของแนวทางวิธีปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านการกำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การกำหนดขั้นตอน ระยะเวลา ความชัดเจน ความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการจัดทำคู่มือวิธีปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านผลผลิต พบว่าเกษตรกรมีความสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบโดยตรง และผลกระทบในด้านอื่นกับ ธ.ก.ส. พบว่าอยู่ในระดับน้อย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ และนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยคัดเลือกเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับเงินอุดหนุน ทั้งกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ คัดเฉพาะรายที่คงเหลือขอเบิกในปีที่ 3 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558) จำนวน 594 ราย ด้วยวิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสมาชิก จะใช้วิธีหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรแน่นอน โดยใช้วิธีการแทนค่าในสูตร YAMANE ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{594}{1+594(0.5)^2} \\ &= 239 \end{aligned}$$

ดังนั้นจะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 ราย

จากนั้นจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Random Sampling) จากประชากรทั้งหมดด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยมีสูตรในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (กนกทิพย์ พัฒนาพิวพันธ์, 2539 : 25) ดังนี้

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

โดย n_1 = จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มแต่ละกลุ่ม

n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N_1 = ประชากรในแต่ละกลุ่ม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ดังนั้น จากสูตรได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรเท่ากับ 239 ราย แล้วเทียบหาสัดส่วนของขนาดตัวอย่างของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรแต่ละแห่ง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ

ลำดับที่	สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	ประชากร (ราย)	ตัวอย่าง (ราย)
1	สหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตถ์ จำกัด	353	142
2	สหกรณ์การเกษตรเมืองครอน จำกัด	162	65
3	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าวังแดง 2 จำกัด	25	10
4	สหกรณ์นิคมพิชัยพัฒนา จำกัด	54	22
รวม		594	239

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ เฉพาะรายที่ได้รับเงินอุดหนุนทั้งกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ขอเบิกชดเชยในปีที่ 3 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558) จำนวน 239 ราย แล้วทำการสุ่มตัวอย่างรายบุคคล โดยใช้วิธีการแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการเลือกกลุ่ม

ตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่เข้าร่วมทั้ง 2 กิจกรรม และสามารถให้ข้อมูลได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อทำการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร และระบบสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ เฉพาะกลุ่มสมาชิกที่ได้รับเงินอุดหนุนทั้ง 2 กิจกรรมได้แก่กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ กำหนดเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended Questions) ซึ่งในแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อย ที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ขนาดการครอบครองที่ดินทำกิน ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน และภาระหนี้สินของสมาชิก

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ ด้านระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ ด้านงบประมาณและเงินอุดหนุน ด้านกระบวนการ ได้แก่ การเบิกจ่ายเช็คเช็คดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมเช็คเช็คดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

แบบสอบถามการประเมินผลโครงการ ได้กำหนดรูปแบบการประเมินโดยวัดระดับความเหมาะสมของโครงการในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้มาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ค่าคะแนน 5 หมายถึง	ระดับความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าคะแนน 4 หมายถึง	ระดับความเหมาะสมมาก
ค่าคะแนน 3 หมายถึง	ระดับความเหมาะสมปานกลาง
ค่าคะแนน 2 หมายถึง	ระดับความเหมาะสมน้อย
ค่าคะแนน 1 หมายถึง	ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุตรดิตถ์

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้มีวิธีในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

4.1 เมื่อสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ส่งเสริม หอมกลิ่น ตรวจสอบความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหา เมื่อได้รับคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้แก้ไข ปรับปรุง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปเก็บจริง

4.2 ตรวจสอบและปรับปรุงด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้เพื่อความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม และนำไปวัดความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) นำไปทดสอบกับสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ ลำน้ำน่าน จำกัด จำนวน 10 ชุด สหกรณ์การเกษตรท่าปลา จำกัด จำนวน 5 ชุด สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จำนวน 9 ชุด และสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด จำนวน 5 ชุด รวมทั้งสิ้น 34 ชุด ได้ค่าสำหรับแบบสอบถาม เท่ากับ .938

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผล โครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อย ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการพักหนีเกษตรกรรายย่อยฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย

การหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิธีการทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) ใช้เกณฑ์การแปลผลของซุสรี วงศ์รัตน์ (2541:75) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 -5.00 หมายถึง	ความเหมาะสมของโครงการระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง	ความเหมาะสมของโครงการระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง	ความเหมาะสมของโครงการระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง	ความเหมาะสมของโครงการระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง	ความเหมาะสมของโครงการระดับน้อยที่สุด

5.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อโครงการฯ รวบรวมและสรุปในทุกประเด็นที่เป็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการแบบความเรียงจากมากไปหาน้อย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์
2. การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์
3. ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์
4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพหลัก ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน และภาระหนี้สินของสมาชิก ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

n=239

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	100	41.80
หญิง	139	58.20
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 58.20 และเป็นเพศชายจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 ของสมาชิกที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

n=239

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 30 ปี	6	2.50
31-40 ปี	31	13.00
41 – 50 ปี	71	29.70
50 ปีขึ้นไป	131	54.80
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.80 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.70 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.00 และผู้อายุ ไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

n=239

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	19	7.90
ประถมศึกษา	153	64.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	38	15.90
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	18	7.50
อนุปริญญา/ปวส.	6	2.50
ปริญญาตรี	4	1.70
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.40
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมา คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 15.90 ไม่ได้เรียน คิดเป็นร้อยละ 7.90 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 7.50 ระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละร้อยละ 1.70 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม

n=239

อาชีพหลักด้านเกษตรกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนา	189	79.10
ทำไร่	38	15.90
ทำสวน	10	4.20
ปศุสัตว์	1	0.40
ประมง	1	0.40
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมคือ ทำนา ร้อยละ 79.10 รองลงมาได้แก่ อาชีพทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.90 อาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 4.20 อาชีพปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 0.40 และอาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 0.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดการถือครองที่ดิน

n=239

ขนาดการถือครองที่ดิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ไร่	20	8.40
5-10 ไร่	43	18.00
11 – 15 ไร่	49	20.50
16 – 20 ไร่	36	15.10
21 – 25 ไร่	36	15.10
26 – 30 ไร่	27	11.30
มากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป	28	11.70
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 11-15 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.50 รองลงมา มีพื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 5-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.00 พื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 16-20 ไร่ และระหว่าง 21-25 ไร่ มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 15.10 รองลงมา มีพื้นที่การถือครองที่ดินมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 11.70 พื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 26-30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.30 ตามลำดับ ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพื้นที่การถือครองที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.40

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน

n=239		
ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ของตนเอง	138	57.70
เช่า	25	10.50
ของตนเองและเช่า	76	31.80
รวม	239	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 57.70 รองลงมาเป็นที่ดินของตนเองและเช่าคิดเป็นร้อยละ 31.80 และเป็นที่ดินเช่า คิดเป็นร้อยละ 10.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภาระหนี้สิน

n=239		
ภาระหนี้สิน*	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ
สหกรณ์	227	46.20
กลุ่มเกษตรกร	34	6.90
ธ.ก.ส.	132	26.90
ธนาคารพาณิชย์	3	0.60
หนี้นอกระบบ	5	1.00
กองทุนหมู่บ้าน	90	18.30
รวม	491	100.00

หมายเหตุ *ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 239 คน และมีคำตอบทั้งสิ้น 491 คำตอบ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินกับสหกรณ์ จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 ของคำตอบทั้งหมด รองลงมาคือหนี้สินกับธ.ก.ส. จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 ของคำตอบทั้งหมด หนี้สินกับกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 ของคำตอบทั้งหมด หนี้สินกับกลุ่มเกษตรกร จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 ของคำตอบทั้งหมด หนี้นอกระบบจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ของคำตอบทั้งหมด และหนี้ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 3 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.60 ของคำตอบทั้งหมด ตามลำดับ

2. การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

การศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย การประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ ด้านระเบียบขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ ด้านงบประมาณ/เงินอุดหนุน ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ ด้านการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย ด้านกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation) ได้แก่ ด้านความสามารถในการชำระหนี้ ด้านรายได้ ด้านเงินออม และความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อโครงการ ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

n = 239			
ด้านปัจจัยนำเข้า(Input Evaluation)	\bar{X}	S.D.	ระดับ
			ความเหมาะสม
1.ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ			
1)การชดเชยดอกเบี้ยเฉพาะต้นเงินกู้ รวมทุกสัญญาไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย มีความเหมาะสม	4.21	0.89	มาก
2)วัตถุประสงค์ตามสัญญาเงินกู้ที่เข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสม คือ ต้องไม่เป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัย หรือต่อเติมปรับปรุงที่อยู่อาศัย	3.84	0.94	มาก
3)ระยะเวลาการชดเชยดอกเบี้ย 3 ปี มีความเหมาะสม	3.91	1.02	มาก
4)การเพิ่มศักยภาพในการชำระหนี้ให้กับสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมฟื้นฟูอาชีพ มีความเหมาะสม	3.95	0.92	มาก
เฉลี่ยรวม	3.98	0.94	มาก
2.ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ			
1) การประชาสัมพันธ์แจ้งการรับสมัครสมาชิก เข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสม	3.96	1.02	มาก
2) เอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของสมาชิกรายบุคคล มีความเหมาะสม	4.04	0.90	มาก
เฉลี่ยรวม	4.00	0.96	มาก
3.ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย			
1) อัตราการชดเชยดอกเบี้ย 3% สำหรับหนี้ปกติ มีความเหมาะสม	3.78	1.23	มาก
2) อัตราการชดเชยดอกเบี้ย 4 % สำหรับหนี้ค้างชำระ มีความเหมาะสม	3.71	1.26	มาก
เฉลี่ยรวม	3.75	1.25	มาก
ภาพรวมปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	3.91	1.05	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.05

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ และด้านงบประมาณ/เงินชดเชยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านระเบียบ ขั้นตอน การ

ดำเนินงานของโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ และด้านงบประมาณ/เงินชดเชย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านกระบวนการ
(Process Evaluation)

			n = 239
ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1.ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย			
1) การประชาสัมพันธ์แจ้งให้สมาชิกทราบจำนวนเงินที่ได้รับชดเชยดอกเบี้ย มีความชัดเจน รวดเร็ว	4.07	0.91	มาก
2) การตรวจสอบเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของเจ้าหน้าที่ มีความถูกต้อง	4.02	0.85	มาก
3) ระยะเวลาในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยให้ มีความรวดเร็ว	3.88	0.94	มาก
เฉลี่ยรวม	3.99	0.90	มาก
2.กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย			
1) การประชาสัมพันธ์ชี้แจง ทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย (กรณีหนีปกติ และกรณีหนี้ค้างชำระ) มีความชัดเจน	3.93	0.90	มาก
2) การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่สหกรณ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการ	3.99	0.93	มาก
3) กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยตรงกับความต้องการของท่าน	4.12	0.98	มาก
4) ควรให้มีกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยให้กับเกษตรกรต่อไป	4.18	0.96	มาก
เฉลี่ยรวม	4.06	0.94	มาก
3.กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ			
1) การประชาสัมพันธ์ชี้แจง ทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพมีความชัดเจน	3.97	0.93	มาก
2) อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีเพียงพอ	3.69	1.14	มาก
3) หลักสูตร เนื้อหา ตลอดจนวิทยากรในการจัดอบรมฟื้นฟูอาชีพมีความเหมาะสม	3.84	1.01	มาก
4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพมีความเหมาะสม	3.82	1.02	มาก
5) กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพตรงกับความต้องการของเกษตรกร	3.90	1.00	มาก
เฉลี่ยรวม	3.84	1.02	มาก
ภาพรวมด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	3.96	0.95	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านกระบวนการของโครงการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบ็ญ กิจกรรมชดเชยดอกเบ็ญ และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กิจกรรมชดเชยดอกเบ็ญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบ็ญและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)

ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	\bar{x}	S.D.	ระดับ
			ความสามารถ/ ความพึงพอใจ
1)สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ	4.05	0.95	มาก
2)สามารถชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้น ภายหลังเข้าร่วมโครงการ	3.64	0.96	มาก
3)มีรายได้เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ	3.84	1.01	มาก
4)มีเงินออมเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ	3.63	0.99	มาก
5)ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมชดเชยดอกเบ็ญ	3.89	1.00	มาก
6)ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ	3.90	0.98	มาก
7)ความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการฯทั้งหมด	4.01	0.99	มาก
ภาพรวมด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	3.85	0.98	มาก
ภาพรวมผลการประเมินโครงการ	3.91	0.99	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ สมาชิกสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ และสามารถชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้น สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออมเพิ่มขึ้น มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมชดเชยดอกเบ็ญ และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ โดยผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน พิจารณาในรายละเอียดพบว่า การนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ

มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และในส่วนของความสามารถด้านการเพิ่มของเงินออมภายหลังจากเข้าร่วม โครงการ นั้นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ภาพรวมของผลการประเมิน โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่ม เกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์โครงการ พบว่า ภาพรวมโครงการมีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยนำความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการ จำนวน 239 ราย จำแนกตามสภาพทั่วไปของสมาชิก ที่มีผลต่อการประเมินผลโครงการฯ ว่ามีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยวิธีการทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นำเสนอในรูปของตารางไขว้ (Crosstabulation) ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ของเพศ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

	เพศ	Pearson Chi-Square	Sig.
n=239			
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)		10.45	0.38
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ			
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ			
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย			
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)		9.66	0.16
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย			
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย			
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ			
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)		8.07	0.17
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก			
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น			
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก			
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น			
-ด้านความพึงพอใจ			

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.11 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของเพศ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ พบว่า เพศกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการทั้งเพศชายและเพศหญิง เห็นว่า การประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ เหมือนกัน

ตารางที่ 4.12 ความสัมพันธ์ของอายุ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

อายุ	Pearson Chi-Square	Sig.
n=239		
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	17.45	0.20
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	12.25	0.29
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	15.79	0.50
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.12 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของอายุ กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ พบว่าอายุกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีช่วงอายุต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ เหมือนกัน

ตารางที่ 4.13 ความสัมพันธ์ของระดับการศึกษา กับการประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกร
รายย่อย

n=239

ระดับการศึกษา	Pearson Chi-Square	Sig.
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	26.94	0.33
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	24.41	0.28
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	24.63	0.40
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.13 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของระดับการศึกษา กับการประเมินผล โครงการพักหนี้ พบว่าระดับการศึกษากับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ เหมือนกัน

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ของอาชีพหลัก กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

n=239

อาชีพหลัก	Pearson Chi-Square	Sig.
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	25.93	0.12
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชยดอกเบี้ย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	25.64	0.05*
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	27.43	0.07
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.14 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของอาชีพหลัก กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯ พบว่า อาชีพหลักกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีอาชีพหลักต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯของสหกรณ์ด้านกระบวนการ มีความต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีอาชีพหลักต่างกัน อาจส่งผลต่อรายได้ที่แตกต่างกัน เมื่อรายได้แตกต่างกัน วัตถุประสงค์ในการเป็นหนี้ย่อมแตกต่างกัน เช่น เกษตรกรรายย่อยที่ประกอบอาชีพหลักในการทำสวน ที่กู้สหกรณ์เพื่อลงทุนปลูกสวน และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้รายงวดให้กับสหกรณ์ เนื่องจากอยู่ในช่วงระยะเวลาการเพาะปลูก อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย ใช้ระยะเวลาการเบิกจ่ายที่นานเกินไป ไม่มีความเหมาะสม อาจให้ผลการประเมินที่น้อย

ตรงกันข้ามกับเกษตรกรรายย่อยประกอบอาชีพหลักในการทำนา มีรายรับเพียงพอต่อการชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้ปกตินั้น อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีความเหมาะสม และให้ผลการประเมินที่สูง

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ของขนาดการถือครองที่ดินทำกิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ เกษตรกรรายย่อย

	n=239	
ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน	Pearson Chi-Square	Sig.
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	44.77	0.01*
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชยดอกเบี้ย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	40.77	0.02*
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	43.52	0.02*
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.15 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของขนาดการถือครองที่ดินทำกิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ พบว่า ขนาดการถือครองที่ดินทำกินกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีขนาดการถือครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ มีความต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ขนาดของการถือครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่ต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินน้อย อาจเห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ มีความเหมาะสม สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผลการประเมินที่สูง

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ของลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน กับการประเมินผลโครงการ
พักหนี้เกษตรกรรายย่อย

	n=239	
ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน	Pearson Chi-Square	Sig.
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	29.39	0.00*
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	19.91	0.03*
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	15.69	0.03*
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.16 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินทำกินกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ มีความต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่ต่างกันได้แก่ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด หรือเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด หรือทั้งของตนเองและเช่า อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่แตกต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินด้วยการเช่าทั้งหมด อาจเห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผลการประเมินที่สูง

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ของภาระหนี้สิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

n=239

ภาระหนี้สิน	Pearson Chi-Square	Sig.
1.ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	12.21	0.26
-ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ		
-ด้านระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ		
-ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย		
2.ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	8.30	0.30
-ด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย		
-กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ		
3.ด้านผลสัมฤทธิ์ (Product Evaluation)	9.23	0.37
-พัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก		
-ความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น		
-เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก		
-เงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้น		
-ด้านความพึงพอใจ		

* หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05

จากตาราง 4.17 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของภาระหนี้สิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้ พบว่า ภาระหนี้สินกับการประเมินผลโครงการพักหนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีภาระหนี้สินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ เหมือนกัน

ตารางที่ 4.18 สรุปความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของสมาชิก กับประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกร รายย่อย

สภาพทั่วไปของสมาชิก	การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย		
	ด้านปัจจัยนำเข้า	ด้านกระบวนการ	ด้านผลสัมฤทธิ์
	(Input Evaluation)	(Process Evaluation)	(Product Evaluation)
1.เพศ	✗	✗	✗
2.อายุ	✗	✗	✗
3.ระดับการศึกษา	✗	✗	✗
4.อาชีพหลัก	✗	✓	✗
5.ขนาดของการถือครองที่ดิน ทำกิน	✓	✓	✓
6.ลักษณะการครอบครอง ที่ดินทำกิน	✓	✓	✓
7.ภาระหนี้สิน	✗	✗	✗

หมายเหตุ ✓ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05

✗ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 สรุปความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของสภาพทั่วไปของสมาชิกกับการประเมินประเมินผล โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า

อาชีพหลักของสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับการประเมินโครงการพักหนี้ด้านกระบวนการ แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีอาชีพหลักต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ด้านกระบวนการ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีอาชีพหลักต่างกัน อาจส่งผลต่อรายได้ที่แตกต่างกัน เมื่อรายได้แตกต่างกัน วัตถุประสงค์ในการเป็นหนี้ย่อมแตกต่างกัน เช่น เกษตรกรรายย่อยที่ประกอบอาชีพหลักในการทำสวน ที่กู้สหกรณ์เพื่อลงทุนปลูกสวน และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้รายงวดให้กับสหกรณ์ เนื่องจากอยู่ในช่วงระยะเวลาการเพาะปลูก อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย ใช้ระยะเวลาการเบิกจ่ายที่นานเกินไป ไม่มีความเหมาะสม อาจให้ผลการประเมินที่น้อย

ตรงกันข้ามกับเกษตรกรรายย่อยประกอบอาชีพหลักในการทำนา มีรายรับเพียงพอต่อการชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้ปกตินั้น อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีความเหมาะสม และให้ผลการประเมินที่สูง

ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับการประเมินโครงการพักหนี้ฯ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีขนาดการถือครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯของสหกรณ์ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ขนาดของการถือครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่ต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินน้อย อาจเห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ มีความเหมาะสม สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผลการประเมินที่สูง

ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับการประเมินโครงการพักหนี้ฯ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯของสหกรณ์ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่ต่างกัน ได้แก่ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด หรือเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด หรือทั้งของตนเองและเช่า อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่ต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินด้วยการเช่าทั้งหมด อาจเห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผลการประเมินที่สูง

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิก ที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่จะนำเสนอในที่นี้ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 1 ราย เสนอปัญหาและอุปสรรคจากการเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยได้แก่ การประชาสัมพันธ์ไม่ถึงตัวสมาชิกทำให้สมาชิกไม่เข้าใจถึงรายละเอียดและความเป็นมาของโครงการ และสมาชิกจำนวน 3 ราย ได้มีข้อเสนอแนะต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ข้อเสนอแนะต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

n=239	
ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1. ควรเพิ่มอัตราเงินชดเชยดอกเบี้ยเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ชดเชยให้น้อยเกินไป	2
2. ควรให้การอบรมเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและประชาสัมพันธ์โครงการให้สมาชิกได้รับรู้และเข้าใจถึงรายละเอียดของโครงการ	1

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 คน เสนอว่าข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย อันดับแรก คือ ควรเพิ่มอัตราเงินชดเชยดอกเบี้ยเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ชดเชยให้น้อยเกินไป และการให้การอบรมเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้รับรู้และเข้าใจถึงรายละเอียดของโครงการ

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ และ 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

ประชากรที่ศึกษา คือสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ ปี 2557 – 2558 จำนวน 594 ราย ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของยามานะ จำนวน 239 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลตามสัดส่วนของสมาชิกสหกรณ์แต่ละสหกรณ์และกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการทดสอบค่าไค-สแควร์ สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปการศึกษา

1.1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่การถือครองที่ดินเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 11-15 ไร่/ครัวเรือน ซึ่งเป็นที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีภาระหนี้สินกับสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่

1.2 การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมด้านเงื่อนไขการชดเชยดอกเบี้ยเฉพาะต้นเงินกู้รวมทุกสัญญาไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย วัตถุประสงค์ตามสัญญาเงินกู้ที่ระบุไว้คือต้องไม่เป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยหรือต่อเติมปรับปรุงที่อยู่อาศัย ความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการชดเชยดอกเบี้ย 3 ปี และความเหมาะสมด้านการเพิ่มศักยภาพในการชำระหนี้ให้กับสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมฟื้นฟูอาชีพ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 พิจารณาในรายละเอียดพบว่า ความเหมาะสมด้านการชดเชยดอกเบี้ยเฉพาะต้นเงินกู้รวมทุกสัญญาไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด และด้านวัตถุประสงค์ตามสัญญาเงินกู้ที่ระบุไว้คือ ต้องไม่เป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยหรือต่อเติมปรับปรุงที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2) ด้านระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมด้านการประชาสัมพันธ์แจ้งการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ และความเหมาะสมด้านเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของสมาชิกรายบุคคล มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 พิจารณาในรายละเอียดพบว่า ความเหมาะสมด้านเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของสมาชิกรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และความเหมาะสมด้านการประชาสัมพันธ์แจ้งการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมของอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 3% สำหรับหนี้ปกติ และความเหมาะสมของอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 4% สำหรับหนี้ค้างชำระ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนในรายละเอียดพบว่าความเหมาะสมของอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 3% สำหรับหนี้ปกติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ความเหมาะสมของอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 4% สำหรับหนี้ค้างชำระ ตามลำดับ

1.2.2 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ภาพรวมความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) การเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ การประชาสัมพันธ์แจ้งให้สมาชิกทราบจำนวนเงินที่ได้รับชดเชยดอกเบี้ยด้วยความรวดเร็ว การตรวจสอบเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของเจ้าหน้าที่ที่มีความถูกต้อง

และระยะเวลาในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยให้มีความรวดเร็ว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนในรายละเอียดพบว่าด้านการประชาสัมพันธ์แจ้งให้สมาชิกทราบจำนวนเงินที่ได้รับชดเชยดอกเบี้ยด้วยความรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระยะเวลาในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยให้มีความรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ การประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย (กรณีหนี้ปกติและหนี้ค้างชำระ) ที่มีความชัดเจน การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่สหกรณ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยตรงกับความต้องการของสมาชิก และความเห็นควรให้มีกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยให้กับเกษตรกรต่อไป มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ในรายละเอียดพบว่า ความเห็นของสมาชิกควรให้มีกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยให้กับเกษตรกรต่อไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และความชัดเจนของการประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย (กรณีหนี้ปกติและหนี้ค้างชำระ) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ พบว่าทั้งภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ การประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ความเพียงพอด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ความเหมาะสมของหลักสูตรเนื้อหา ตลอดจนวิทยากรในการจัดอบรมฟื้นฟูอาชีพ ความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพตรงกับความต้องการของสมาชิก มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 พิจารณาในรายละเอียดพบว่า การประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจถึงรายละเอียดของกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และความเพียงพอด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2.3 ด้านผลสัมฤทธิ์ (Output Evaluation) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า

ด้านความสามารถของเกษตรกรรายย่อยที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมากเท่ากัน ซึ่งได้แก่ สมาชิกสามารถในการนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ มีเงินรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ และมีเงินออมเพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ความสามารถในการ

นำความรู้ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการออมเงินเพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความพึงพอใจของสมาชิกต่อโครงการ พบว่า สมาชิกมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการทั้งหมด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย

1.3 ความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

สำหรับความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ของสภาพทั่วไปของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้ฯ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน ลักษณะการถือครองที่ดิน และภาระหนี้สิน กับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ (ด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนด ด้านระเบียบ ขั้นตอน และด้านงบประมาณ) ด้านกระบวนการ (ด้านการเบิกจ่าย ด้านกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ) และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ (ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านความสามารถในการชำระหนี้ ด้านรายได้ ด้านเงินออม และความพึงพอใจ) พบว่า

อาชีพหลักของสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับการประเมินโครงการพักหนี้ด้านกระบวนการ แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีอาชีพหลักต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ด้านกระบวนการ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีอาชีพหลักต่างกัน อาจส่งผลกระทบต่อรายได้ที่แตกต่างกัน เมื่อรายได้แตกต่างกัน วัตถุประสงค์ในการเป็นหนี้ย่อมแตกต่างกัน เช่น เกษตรกรรายย่อย ที่ประกอบอาชีพหลักในการทำสวน ที่กู้สหกรณ์เพื่อลงทุนปลูกสวน และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้รายงวดให้กับสหกรณ์ เนื่องจากอยู่ในช่วงระยะเวลาการเพาะปลูก อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย ใช้ระยะเวลาการเบิกจ่ายที่นานเกินไป ไม่มีความเหมาะสม อาจให้ผลการประเมินที่น้อย

ตรงกันข้ามกับเกษตรกรรายย่อยประกอบอาชีพหลักในการทำนา มีรายรับเพียงพอต่อการชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้ปกติ นั้น อาจเห็นว่ากระบวนการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีความเหมาะสม และให้ผลการประเมินที่สูง

ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับการประเมินโครงการพักหนี้ฯ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีขนาดการถือครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ของสหกรณ์ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ขนาดของการถือครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่แตกต่าง กัน อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่ต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินน้อย อาจ เห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยๆ มีความเหมาะสม สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผลการประเมินที่สูง

ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 กับ การประเมินโครงการพักหนี้ฯ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของ โครงการ แสดงว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินต่างกัน เห็นว่าการประเมินผลโครงการพักหนี้ฯของสหกรณ์ ต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ที่ต่างกัน ได้แก่ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด หรือเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด หรือทั้งของตนเองและเช่า อาจส่งผลต่อการประเมินผลโครงการพักหนี้ที่แตกต่างกัน เช่น สมาชิกที่มีที่ดินทำกินด้วยการเช่า ทั้งหมด อาจเห็นว่าโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย สามารถบรรเทาภาระหนี้สินได้มาก ให้ผล การประเมินที่สูง

1.4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรราย ย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์

พบว่า มีสมาชิกจำนวน 1 ราย ได้เสนอปัญหาอุปสรรคได้แก่ การ ประชาสัมพันธ์โครงการไม่ถึงตัวสมาชิก และสมาชิกจำนวน 3 รายได้เสนอข้อเสนอแนะโครงการ ได้แก่ ควรเพิ่มอัตราชดเชยดอกเบี้ย เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ชดเชยให้น้อยเกินไป จำนวน 2 ราย และควรให้การอบรมเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและประชาสัมพันธ์ให้ สมาชิกได้รับรู้และเข้าใจถึงรายละเอียดของโครงการ จำนวน 1 ราย

2. อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่าน สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่า ภาพรวมในการประเมินผล โครงการ อยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านเงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าโครงการ ด้าน ระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ ด้านงบประมาณ/เงินชดเชย แสดงว่าการดำเนินงาน สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้ โดยเฉพาะเงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการที่ช่วยเหลือ สมาชิกที่ต้นเงินกู้ รวมทุกสัญญาไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย ตรงกับความต้องการของสมาชิก สหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของชัชวาล วุฒิเมธี (2547) ได้ศึกษา เรื่อง “การติดตามผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด” พบว่า

ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสมบูรณ์ ความชัดเจน ความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเพียงพอเหมาะสมของงบประมาณ และความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ภาพรวมในการประเมินผลโครงการด้านกระบวนการ พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ย และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สมาชิกเห็นควรให้มีกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยให้เกษตรกรต่อไป มีระดับความเห็นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยตรงกับความต้องการของสมาชิก สอดคล้องกับการศึกษาของชัชวาล วุฒิเมธี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด” พบว่าในด้านกระบวนการ พบว่ามีความสอดคล้องของแนวทางวิธีปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก

2.3 ด้านผลสัมฤทธิ์ (Output Evaluation) พบว่า เกษตรกรมีความสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ ด้านความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้น ด้านรายได้และเงินออมที่เพิ่มขึ้น และความพึงพอใจต่อโครงการในกิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี พ่วงตรง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ. 2544 – 2547 ในเขตพื้นที่อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินากร เกิดผล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง” พบว่าการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการ สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาด้านหนี้สิน และความยากจนของเกษตรกรได้ ทำให้เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพ และสอดคล้องกับการศึกษาของชัชวาล วุฒิเมธี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด” พบว่า ในด้านผลผลิต พบว่าเกษตรกรมีสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ในภาพรวมการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุตรดิตถ์ มีความเหมาะสมในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของโครงการทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการนี้สามารถอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้อย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ผลการประเมินโครงการพบว่า ภาพรวมสมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีความเหมาะสมและมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมาก

เพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกมากที่สุด ควรมีการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านมาทบทวนให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยพิจารณาจากค่าการกระจายของชุดข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละด้าน สามารถสรุปประเด็นในด้านต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่

3.1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่มีประเด็นในด้านงบประมาณ/เงินชดเชย เกี่ยวกับอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 3 % สำหรับหนี้ปกติ และอัตราการชดเชยดอกเบี้ย 4% สำหรับหนี้ค้างชำระ ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมรายด้านน้อยกว่าด้านอื่นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมากกว่าด้านอื่น แสดงให้เห็นว่า อัตราการชดเชยดอกเบี้ยอาจยังไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่สมาชิกต้องรับภาระอยู่ ดังนั้น ควรมีการทบทวนหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับโครงการอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

3.1.2 ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีประเด็นด้านกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมรายด้านน้อยกว่าด้านอื่นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมากกว่าด้านอื่น เมื่อพิจารณารายละเอียดจะพบว่า เรื่องของความเพียงพออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมากสุดในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ แสดงให้เห็นถึงการกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพที่อาจยังไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับกระบวนการจริง ดังนั้น ควรมีการทบทวนหลักเกณฑ์หรือวิธีการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพในโอกาสต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก

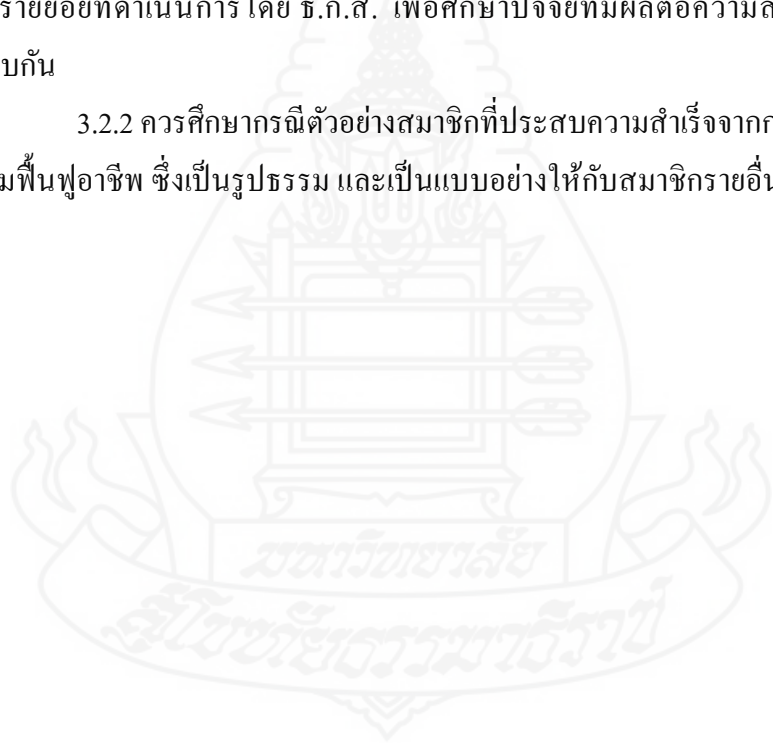
3.1.3 ด้านผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่มีประเด็นด้านการเพิ่มเงินออมของสมาชิกหลังจากเข้าร่วมโครงการ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอาจไม่สามารถเพิ่มเงินออมได้หลังจากเข้าร่วมโครงการ อาจด้วยปัจจัยในเรื่องของรายได้ที่ไม่มากเพียงพอที่จะเหลือออมกับสหกรณ์ได้ ดังนั้น ควรมีการพัฒนาแนวทางการให้ความช่วยเหลือสมาชิก อาจจะมีมุ่งเน้นที่การพัฒนาอาชีพผู้ความยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ และสามารถเพิ่มเงินออมกับสหกรณ์ได้

3.1.4 ด้านความสัมพันธ์ของสภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยกับการประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีบ้างประเด็นที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ได้แก่ อาชีพหลัก สัมพันธ์กับด้านกระบวนการ ขนาดของการถือครองที่ดินทำกิน และ ลักษณะการครอบครองที่ดินทำกิน สัมพันธ์กับทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลสัมฤทธิ์ ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรบางกลุ่มอาจมีความต้องการในด้านต่างๆ ที่ต่างกับเกษตรกรกลุ่มอื่น ดังนั้นอาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติมถึงความต้องการของเกษตรกรแต่ละกลุ่มเพื่อให้ตรงตามความต้องการมากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ กับโครงการที่มีลักษณะเดียวกัน เช่น โครงการพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ดำเนินการโดย ธ.ก.ส. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการเปรียบเทียบกัน

3.2.2 ควรศึกษากรณีตัวอย่างสมาชิกที่ประสบความสำเร็จจากการเข้าร่วมโครงการในกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ซึ่งเป็นรูปธรรม และเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกรายอื่นที่เข้าร่วมโครงการได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2560,กุมภาพันธ์ 20). ประวัติการสหกรณ์ในประเทศไทย. (ออนไลน์)
สืบค้นจาก http://www.cpd.go.th/ewt_news.php?nid=141&filename=index
_____ . (2560,กุมภาพันธ์ 20). ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
<http://webhost.cpd.go.th/rlo>
_____ . (2560,กุมภาพันธ์ 20). ข้อมูลสารสนเทศสหกรณ์. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
<http://webhost.cpd.go.th/rlo>
_____ . (2560,กุมภาพันธ์ 25). ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
<http://webhost.cpd.go.th/rlo>
_____ . (2560,กุมภาพันธ์ 25). ข้อมูลสารสนเทศกลุ่มเกษตรกร. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
<http://webhost.cpd.go.th/rlo>
_____ . (2556). คู่มือปฏิบัติงาน โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อย ที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาท ผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร.
กรุงเทพมหานคร สำนักบริหารเงินทุน.
_____ . (2556). โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้คงค้างต่ำกว่า 500,000 บาทผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
<http://webhost.cpd.go.th>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2560,กุมภาพันธ์ 25). การประเมินผลโครงการแบบชิปโมเดล CIPP Model. (ออนไลน์) สืบค้นจาก http://hq.prd.go.th/plan/ewt_dl_link.php?nid=3034
- กนกทิพย์ พัฒนาพั้วพันธ์. (2539). เทคนิคการได้กลุ่มตัวอย่าง. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กนกวรรณ ชีรสาศตร์. (2547). การประเมินผลโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชัชวาล วุฒิเมธี. (2547). การติดตามผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารทั่วไป), มหาวิทยาลัยบูรพา. จังหวัดตราด.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภูมิปัญญา สมุหเสณีโต. (2556). *ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ของสหกรณ์การเกษตรป่าบอน จำกัด จังหวัดพัทลุง*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ทินากร เกิดผล. (2554). *ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยใน จังหวัดพัทลุง*. (สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจเกษตร). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ปราณี พ่วงตรง. (2546). *การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ. 2544 - 2547 ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542. (2553, 21 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 26 ก หน้า 4.
- เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). *การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศรและไพโรจน์ภัทรนรากุล. (2541). *การประเมินผลระบบเปิด สมาคมรัฐประ ศาสตศาตร์*.
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์. (2544). *รวมบทความทางการประเมินโครงการ* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (2545) *ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา* สำนักมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิษฐ์. (2559). *สรุปผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่ เกษตรกรราย ย่อยในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ปี 2559 กลุ่มส่งเสริมและพัฒนากิจการ บริหาร การจัดการสหกรณ์*
- _____. (2560). ข้อมูลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://webhost.cpd.go.th/cooputt/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560, กุมภาพันธ์ 25). *ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2560*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://www.oae.go.th/economiccon.html>

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (มปป.) เอกสารประกอบการสอนระดับบัณฑิตศึกษา เรื่องแนวคิดการ
ประเมิน โครงการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ในจังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ เป็นเครื่องมือประกอบการรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study) สำหรับหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและประโยชน์ของผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงใคร่ ขอความกรุณาท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามบนพื้นฐานความเป็นจริงและโดยอิสระ ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ด้วยความตั้งใจและจริงใจ

วัชร โพธิ์ทรัพย์

(นางสาววัชร โพธิ์ทรัพย์)

นักศึกษาระดับบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แขนงวิชาสหกรณ์

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัด
อุดรดิตถ์

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรรายย่อย

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมค่าลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ 1. ไม่เกิน 30 ปี 2. 31 - 40 ปี
 3. 41-50 ปี 4. 50 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
 1. ไม่ได้เรียน 2. ประถมศึกษา
 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย /ปวช.
 5. อนุปริญญา/ปวส. 6. ปริญญาตรี
 7. สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรม (ตอบได้เพียง 1 คำตอบ)
 1. ทำนา 2. ทำไร่
 3. ทำสวน 4. ปศุสัตว์
 5. ประมง
5. ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน
 1. น้อยกว่า 5 ไร่ 2. 5 - 10 ไร่
 3. 11- 15 ไร่ 4. 16 - 20 ไร่
 5. 21- 25 ไร่ 6. 26 - 30 ไร่
 7. มากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป
6. ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน (ตอบได้เพียง 1 คำตอบ)
 1. ของตนเอง 2. เช่า 3. ของตนเองและเช่า

7. ท่านมีภาระหนี้สินจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. สหกรณ์ 2. กลุ่มเกษตรกร
3. ธ.ก.ส. 4. ธนาคารพาณิชย์
5. หนี้นอกระบบ 6. กองทุนหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมค่าลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ระดับความเหมาะสมของโครงการฯ (มากที่สุด=5 มาก=4 ปานกลาง=3 น้อย=2 น้อยที่สุด=1)

ข้อที่	รายการประเมินความเหมาะสมของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.1	1.เงื่อนไข/ข้อกำหนดและสิทธิสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ การชดเชยดอกเบี้ยเฉพาะต้นเงินกู้ ครอบคลุมสัญญาไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย มีความเหมาะสม					
1.2	วัตถุประสงค์ตามสัญญาเงินกู้ที่เข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสม คือ ต้องไม่เป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยหรือต่อเติมปรับปรุงที่อยู่อาศัย					
1.3	ระยะเวลาการชดเชยดอกเบี้ย 3 ปี มีความเหมาะสม					
1.4	การเพิ่มศักยภาพในการชำระหนี้ให้กับสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมฟื้นฟูอาชีพ มีความเหมาะสม					
2.1	2.ระเบียบ ขั้นตอน การดำเนินงานของโครงการ การประชาสัมพันธ์แจ้งการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสม					
2.2	เอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของสมาชิกรายบุคคล มีความเหมาะสม					
3.1	3.งบประมาณ/เงินชดเชย อัตราการชดเชยดอกเบี้ย 3% สำหรับหนี้ปกติ มีความเหมาะสม					

ข้อ ที่	รายการประเมินความเหมาะสมของโครงการ พักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ	ระดับความเหมาะสม				
		มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3.2	อัตราการขาดเขตดอกเบี้ย 4 % สำหรับหนี้ค้าง ชำระ มีความเหมาะสม					
	4. การเบิกจ่ายเงินเขตดอกเบี้ย					
4.1	การประชาสัมพันธ์แจ้งให้สมาชิกทราบจำนวน เงินที่ได้รับเขตดอกเบี้ย มีความชัดเจน รวดเร็ว					
4.2	การตรวจสอบเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงิน เขตดอกเบี้ยของเจ้าหน้าที่ มีความถูกต้อง					
4.3	ระยะเวลาในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินเขต ดอกเบี้ยให้มีความรวดเร็ว					
	5. กิจกรรมเขตดอกเบี้ย					
5.1	การประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจถึง รายละเอียดของกิจกรรมเขตดอกเบี้ย (กรณีหนี้ ปกติ และกรณีหนี้ค้างชำระ) มีความชัดเจน					
5.2	การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่สหกรณ์เกี่ยวกับ วิธีปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการ					
5.3	กิจกรรมเขตดอกเบี้ยตรงกับความต้องการของ ท่าน					
5.4	ควรให้มีกิจกรรมเขตดอกเบี้ยให้กับเกษตรกร ต่อไป					
	6. กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ					
6.1	การประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจถึง รายละเอียดของกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ					
6.2	อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สนับสนุน การดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ มีเพียงพอ					
6.3	หลักสูตร เนื้อหา ตลอดจนวิทยากรใน การจัดอบรมฟื้นฟูอาชีพมีความเหมาะสม					
6.4	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพมี ความเหมาะสม					
6.5	กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพตรงกับความต้องการของ ท่าน					

ข้อ ที่	รายการประเมินความสามารถและความพึงพอใจ ของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยฯ	ระดับความสามารถและความพึงพอใจ				
		มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1	ด้านผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่อสมาชิก ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและ พัฒนาอาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพ					
2	หลังจากเข้าร่วม โครงการฯท่านมีความสามารถ ชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้น					
3	หลังจากเข้าร่วม โครงการฯท่านมีรายได้เพิ่มมาก ขึ้น					
4	หลังจากเข้าร่วม โครงการฯ ท่านมีเงินออมเพิ่มขึ้น					
5	ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมชมเชย ดอกเบี้ย					
6	ความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ					
7	ความพึงพอใจในภาพรวมต่อ โครงการฯทั้งหมด					

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่า เพื่อตอบแบบสอบถาม

นางสาววัชรีย์ โพธิ์ทรัพย์

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาววัชรีย์ โพธิ์ทรัพย์
วัน เดือน ปีเกิด	18 กรกฎาคม 2529
สถานที่เกิด	อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	บัญชีบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2552
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการสหกรณ์ปฏิบัติการ

